

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Första kammaren. Nr 25.

Fredagen den 18 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 200, angående förslag till förordning angående stämpelavgiften,

nr 201, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ samt 6 kap. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper,

nr 202, angående förslag till förordning om vissa ändringar i 6—10 §§ i förordningen den 20 april 1906 angående en särskild stämpelavgift för försäljning av punsch, arrak och rom,

nr 221, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Kyrkeby nr 1 Övergård i Göteborgs och Bohus län,

nr 222, angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Gettnabo nr 1 med underlydande i Kalmar län,

nr 223, angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Arrie nr 10, 12 och 22 i Malmöhus län,

nr 224, angående upplåtande av lägenheter från förra ryttmästarbostället Håslöv nr 10 och 12 samt förra trumslagarbostället Håslöv nr 3 och 7 i Kristianstads län,

nr 225, angående upplåtande av lägenheter från förra regementschefsostället Frövi nr 1, 2 och 3 med Berga nr 1 och Östankil nr 1 i Västmanlands län,

nr 242, angående upprättande av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård,

nr 247, angående disposition av förra mönsterskrivarbostället Torp nr 4 Brogård i Kronobergs län,

nr 232, angående förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering samt av de vid nämnda förordning fogade formulär,

nr 234, angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m.,

nr 235, angående ändrad lydelse av § 3 samt övergångsbestämmelserna i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning den 18 juni 1910,

nr 245, angående ändring av 25 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker,

nr 246, angående avlägsnande av arsenikhaltig oljefärg ur lokaler i det gamla riksdagshuset å Riddarholmen m. m., och

nr 237, angående uppförande i Boden av ett exercishus för artilleripjäser.

*Ang. tiden för
avlämnande
av kungl.
propositioner.*

Greve Wachtmeister, Fredrik, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I det betänkande, som avgavs år 1907 av de kommitterade, vilka voro utsedda att avgiva förslag angående åtgärder för beredande av lättnad i riksdagsarbetet, lästes bland annat följande tänkvärda ord: Med hänsyn till den stora roll, de kungliga propositionerna spela för riksdagsarbetets snabba och planmässiga bedrivande, hava kommitterade dock ansett sig böra uttala önskvärdheten därav, att kungliga propositioner, särskilt i större och mera omfattande frågor, i regel icke överlämnas till Riksdagen under senare delen av dess samvaro.

De av herrarna, som voro med i riksdagen på den tiden, minnas nog, att dessa ord gillades i hög grad av riksdagens ledamöter; och det var med ganska stor sorg, som riksdagen fann, att dessa ord icke beaktades av de regeringar, som sedan hava suttit. Herrarna komma nog i håg, att året därpå, år 1908, kom det stora betänkandet om lönereglering för postverket synnerligen sent. Riksdagen vägrade ju till och med att behandla det. Under följande år har det också varit mycket att klaga över i detta fall.

Jag ber att få säga, att den — jag skulle vilja kalla det — nervösa arbetsamhet från regeringens sida, som har tagit sig uttryck på detta sätt, haft två följder, som jag anser vara ganska skadliga. Den ena är den, att — ofta åtminstone — utredningsarbetet påskyndats genom påminnelser till de myndigheter, som haft att avgiva yttranden, att göra det så skyndsamt som möjligt; och följden härav har nog i mer än ett fall blivit den, att grundligheten i den granskning, som dessa myndigheter skola komma

fram med, icke har varit stor nog. Jag vill då inom parentes säga, att jag är visst icke någon beundrare av den så kallade »Kungl. Maj:ts nådiga tågordning», som man så ofta förut har klagat över, när det varit fråga om myndigheternas utlåtanden — men det kan ju finnas måtta i allt.

*Ang. tiden för
avlämnande
av kungl.
propositioner.
(Forts.)*

En annan följd, som har varit betänkelig — ja, kanske ändå mera betänkelig — är att det varit för kort tid tillmätt för Riksdagen att sätta sig in i frågorna, och följden har blivit, att ganska många ärenden här mot slutet av Riksdagen hava avgjorts i trötthetens tecken. Jag kan ju visserligen förstå, att det kan synas för en regering vara ganska lätt att på det viset få igenom ärenden, men detta är naturligtvis icke meningen med att frågor underställas Riksdagens prövning.

Nu hade jag och många med mig hoppats, att det just från denna riksdag skulle bliva ett bättre förhållande i detta avseende. Jag hade fått det för mig, att regeringen hyste en ganska bestämd avsikt att icke komma fram med några stora saker efter slutet av mars och i alla fall icke efter den 15 april. Det är därför, som det är med ganska stor ledsnad man har sett, att så icke är förhållandet. I onsdags kom en hel del propositioner, och däribland voro tre ganska stora: det var frågorna om arvskatt och skatt på gåva, om alkoholistlag, om överstyrelse för skolväsendet. I dag hava vi ju hört, hurusom vi hava fått en hel del propositioner, och jag är rädd för att det kommer flera i morgon. Så har det åtminstone sagts mig; och det är därför, som jag dristar mig rikta till regeringen en vördsam anhållan, att regeringen ville till fromma för ett lyckligt och för vårt land fruktbringande samarbete mellan regering och riksdag begrunda de sunda åsikter, som uttalades i det betänkande, som jag först i mitt anförande hänсыftade på.

Hans excellens herr statsministern Staaff: Herr talman! Redan vid förra riksdagen uttalades i denna kammare ett beklagande av att regeringspropositioner inkommo så sent. Det var kammarens dåvarande vice talman, som uttalade detta beklagande. Men då var det dock icke förrän den 30 april, som herr vice talmannen beklagade, att till riksdagen överlämnats så många kungliga propositioner så sent som vid nämnda tillfälle. Nu äro vi dock ännu blott vid den 18 april. Här återstå således cirka fyra veckor av den grundlagsstadgade så att säga ordinarie riksdagstiden, vilken ju i allmänhet plägar något överskridas och väl under nuvarande förhållanden nästan måste normalt överskridas.

Emellertid ber jag den ärade talaren och dem, som genom bravorop instämde med honom, vara fullkomligt förvissade om, att det icke är riktigt, då han yttrade, att den nuvarande regeringen icke har »beaktat» de åsikter, som uttalades i det av

Ang. tiden för
avlämnande
av kungl.
propositioner.
(Forts.)

honom åberopade kommittébetänkandet. Det har den visst gjort. Men det har icke varit regeringen möjligt att så, som den skulle hava önskat, förverkliga dessa åsikter. Det förhåller sig ingalunda så, att regeringen till denna riksdag har lämnat eller kommer att avlämna alla färdiga propositioner, visst icke. Det finns flera och ganska stora saker, som regeringen med full avsikt har låtit ligga till nästa riksdag för att icke alltför mycket betunga denna riksdag. Regeringen har måst göra ett val emellan de ovillkorligen — jag talar nu naturligtvis om de större eller mycket stora propositionerna — mellan de ovillkorligen tvingande ärendena och de ärenden, som man anser kunnat något anstå. Jag nämner således, för att såsom exempel taga ärenden hörande under civildepartementet, att frågan om fögderiförvaltningen fått anstå, att frågan om ändringar i försäkringslagen fått anstå, att frågan om ändringar i lagen om ansvarighet för automobiltrafik fått anstå, att den mycket stora och betydelsefulla frågan om Stockholms nya bangård fått anstå — detta som sagt endast några exempel. Jag skulle kunna anföra flera exempel genom att erinra om ärenden hörande under andra departement, men det anförda må vara nog.

Det är emellertid nog så, att det möter synnerligen stora svårigheter att fullt följa de regler, vilkas efterföljande skulle vara önskvärt och som greve Wachtmeister åberopade. Orsaken härtill ligger nog ganska mycket i de något tunga arbetsformer, i vilka vi röra oss med alla de utlåtanden, som skola infordras från olika myndigheter och som skola hava sin tid och sedermera bearbetas. Och i fråga om lagärenden ha vi ju den ofta naturligtvis särdeles gagneliga formen, att lagrådet skall höras, varefter fordras en ytterligare granskning och behandling i många fall.

Det är alldeles naturligt, att med den alldeles ofantligt växande mängd av ärenden, som vår tid har sett uppstå — låt oss först och främst tänka på de massor av helt nya frågor, som förr icke funnits; för det andra på den omständigheten att en hel del lagar och förordningar leva mycket kortare tid nu än förr och fordra ständiga ändringar och omarbetningar — det är naturligt, säger jag, att i följd av allt detta statsarbetet måste komma att växa i mycket hög grad. Om man då oupphörligt lägger över och lägger över på nästa riksdag, vart skulle det till slut taga vägen? Jag kan icke fatta, hur det skulle vara möjligt att komma någon vart. Och allra minst kan jag förstå, vad det till slut skulle bliva för mening uti att riksdagen använder både dagar och nätter för att diskutera och framföra skrivelser till Kungl. Maj:t, om Kungl. Maj:t icke sedan skulle försöka att bredvid det initiativ, som Kungl. Maj:t helt naturligt både bör och kan taga själv, också avarbeta åtminstone en bräddel av dessa från riksdagen inkomna skrivelser. Jag fattade

icke den ärade talaren så som om han skulle vilja säga, att regeringen hade arbetat för litet under förra delen av riksdagen eller före riksdagen för att nu först börja på med arbetet. Jag tror icke heller att någon skulle hava skäl att säga detta, så mycket mindre som jag icke har erfarit att något utskott har i avsevärd grad saknat arbete under den tid som hittills förflutit.

*Ang. tiden för
avlämnande
av kungl.
propositioner.
(Forts.)*

Jag hoppas emellertid, att det icke efter det att de propositioner, som i dag och i morgon skola avlämnas, skall återstå så särdeles mycket, och i alla händelser hoppas jag att det icke skall behöva komma någon proposition utaf, om jag så får säga, första gradens vikt och storlek mer än en enda, vilken jag dock vågar tro, att kamrarna skola skänka ett välvilligt beaktande. Det är den viktiga propositionen om ändringar i sjölagen, som torde komma in nästa vecka och för vilken jag har vågat förutsätta, att kamrarna möjligen skulle vilja tillsätta ytterligare ett särskilt utskott, så att icke lagutskottet skulle behöva bliva betungat med detta. Ärendet är, som kammarens ledamöter skola se då det kommer in, av alldeles särskilt trängande natur. Men jag tror, att denna proposition, som kan väntas under nästa vecka, är den enda verkligt stora proposition, som vidare skall komma in. Då hoppas jag, att alltid något är vunnet i förhållande till föregående riksdag, och jag tror ock att med hänsyn till det parallella arbete, som bedrivs av de olika utskotten — ty det är att märka att de stora propositionerna, som på senare tiden avlämnats i allmänhet gått till olika utskott eller i alla händelser till olika avdelningar inom utskotten — riksdagens arbete icke alltför mycket skall behöva fördröjas; men jag upprepar, att det nog börjar bliva en vacker dröm att kunna tänka sig, att riksdagen numera skall kunna avslutas på fyra månader annat än uudantagsvis.

Greve Wachtmeister, Fredrik: Jag ber att få tacka hans excellens för det svar han givit, även om det icke var så hugnesamt, som jag hoppats att det skulle vara.

Men jag ber att få säga hans excellens, att jag har visst icke velat uttala och jag tror icke att jag sade någonting, som på något sätt kunde förstås som något klander mot regeringen, att den icke arbetar tillräckligt. Det enda klander jag vågade uttala var, att man förmärkt under detta och kanske förra året en nervös benägenhet att få fram propositioner mot slutet av riksdagen. Nu säger hans excellens: Vi få lov att arbeta, det är så mycket ärenden, och vart skulle det gå om vi icke arbetade och lade fram det för Riksdagen. Det är icke alls detta arbete jag velat klandra, men jag tror att många propositioner skulle vinna på att få ligga till nästa riksdag. Nu säger hans excellens, att »utskotten hava icke mig veterligen saknat arbete».

*Ang. tiden för
avlämnande
av kungl.
propositioner.*
(Forts.)

Nej, det är visserligen sant, men å andra sidan är det en helt annan sak i fall man får propositioner i början av riksdagen och får läsa dem och fundera på dem. Man kan därigenom komma till ett mognare arbete och ett mognare bedömande av frågan, än i fall man får en massa stora frågor mot slutet av riksdagen, då i alla fall ännu icke alla de stora frågor, man fått i början av riksdagen, äro fullt avverkade till följd av åtskilliga omständigheter, som jag icke här behöver inlåta mig på.

Anmälades och bordlades Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, i anledning av herr Sehlins motion, nr 18, om utfärdande av förbud mot vilda djurs kringförande till förevisning.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 356, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, angående herr Hildebrands m. fl. motion, nr 231, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ökad centralisering vid upphandling för statens räkning m. m., beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 367, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av utspisningen av öl å flottans fartyg, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 374, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av skolbad vid landsbygdens folkskolor, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 375, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande en mera ingående reglering av yrkesmässig verksamhet såsom kommissonär för anskaffande åt tjänstehjon eller andra av an-

ställning inom riket, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Herr statsrådet *Stenström* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 205, angående ökade anslag till folkskoleseminarierna m. m.;

nr 239, angående vissa ändringar i bestämmelserna om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m.;

nr 240, angående anslag till vissa reparationsarbeten m. m. i högre lärarinneseminariets byggnad;

nr 241, angående konservering av Trönö ödekyrka; samt

nr 244, angående upphörande av Västra Skrevlinge församlings prebendeegenskap m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts den 16 innevarande april bordlagda nådiga proposition nr 204, angående utvidgande av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk till en överstyrelse för skolväsendet i riket. *Om inrättande av en överstyrelse för skolväsendet.*

Herr Hjärne: Ehuru jag helt naturligt endast ganska ytligt hunnit taga kännedom om denna Kungl. Maj:ts proposition, tillåter jag mig likväl här framställa några korta reflexioner med anledning därav och jag vågar göra det så mycket mer som jag därvid har tillfälle att stödja mig i mycket på vad statsutskottets ärade ordförande helt nyss har anfört i kammaren.

Den nu framlagda Kungl. propositionen utgör uppslaget till en högst betydelsefull och genomgripande omdaning av hela vårt offentliga undervisningsväsen. Då hade man med skäl kunnat vänta, att en sådan proposition skulle i god tid hava blivit förelagd Riksdagen till behandling försedd med all den utredning, som för ett sådant ändamål måste anses nödvändig. I stället har denna proposition kommit oss till handa under Riksdagens senaste månad, medan vi äro sysselsatta med en hel mängd andra uppgifter av den mest omfattande och olikartade beskaffenhet. Det hade väl varit i högsta grad önskvärt att denna reform kunnat av Riksdagen utan obehörig brådska behandlas efter överläggningar inom ett särskilt enkom för denna stora uppgift tillsatt särskilt utskott. Ett sådant utskott kan knappt nu tillsättas eller fullfölja sitt arbete på grund av den knappa tid, som återstår före Riksdagens avslutning.

*Om inrättan-
de av en över-
styrelse för
skolväsendet.*
(Forts.)

Ärendet föreligger ej heller i sådant skick, att Riksdagen med fullt förtroende kan fatta beslut i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag. Den kungl. propositionen är i huvudsak byggd på ett kommittébetänkande, som avgivits så sent som den 20 december förlidet år. Över detta betänkande ha sedermera uttalanden blivit infordrade från olika myndigheter. Dessa myndigheters yttranden ha endast i ganska knapphändiga utdrag blivit meddelade i den kungl. propositionen och dessa yttranden ha ock på grund av den korta tid, som stått till vederbörandes förfogande, blivit inskränkta till några få huvuddrag och förete sålunda ingalunda den ledning, som Riksdagen i denna makt-påliggande fråga så väl hade behöft.

Icke heller har den offentliga diskussionen i tillräcklig grad hunnit sysselsätta sig med de reformer som det här gäller.

Under sådana förhållanden är det svårt att inse, varför det har brådskat så mycket med sakens avgörande redan vid denna riksdag. Ett förhastat avgörande i den av Kungl. Maj:ts föreslagna rikningen kan medföra alldeles överskådliga följder för vårt undervisningsväsendes och jag vågar säga för hela vår nationella kulturs framtid. Det blir helt visst icke särdeles lätt efteråt att vidtaga de rättelser, som kunna visa sig påkallade.

Det gäller dock härvid upprättandet av ett nytt centralt ämbetsverk, innan ännu ens de mellaninstanser, som dock av Kungl. Maj:ts själv förklarats oundgängliga, blivit på fullt tillfredsställande sätt organiserade.

Detta synes verkligen vara att begynna med taket, innan man fått fullt klart för sig huru de uppbarande murarna skola gestalta sig.

Vidare åsyftas att samla ledningen av så väl de allmänna läroverken som folkskolorna under en gemensam överstyrelse, utan att dessa olika undervisningsanstalters särskilda behov av en sådan gemensam ledning blivit underkastade tillräcklig omprövning från olika synpunkter.

Slutligen bör anmärkas, att vederbörande tydligen ha tänkt sig, att den nu åsyftade organisationen skulle kunna genomdrivas såsom en vanlig anslagsfråga, alltså t. ex. i nödfall genom gemensam omröstning. Detta framgår icke minst av en till propositionen fogad bilaga, som avser att undanröja alla betänkligheter som möjligen kunna uppstå med hänsyn till nu gällande förordningar och författningar. Det hävdas i denna bilaga att Kungl. Maj:ts skulle på administrativ väg kunna undanröja så gott som alla sådana hinder, sedan väl den ifrågasatta överstyrelsen blivit upprättad. Huru därmed verkligen förhåller sig, torde tillkomma statsutskottet att med särskild uppmärksamhet närmare undersöka, och det är förnämligast i detta syfte, som jag här har tillåtit mig att yttra mig, som jag nu gjort.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades den Kungl. propositionen till statsutskottet; och skulle dit jämväl överlämnas det med anledning av nämnda proposition inom kammaren nu avgivna yttrandet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts den 16 i denna månad bordlagda nådiga proposition, nr 199, med förslag till förordning om arvskatt och skatt för gåva.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Hults* den 16 innevarande månad väckta och då bordlagda motion, nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets den 16 i denna månad bordlagda utlåtanden nr 52—56.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets den 16 innevarande april bordlagda memorial nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets memorial nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckt motion om åläggande för banker m. fl. att till taxeringsmyndigheterna lämna uppgift å beloppet av insättare gottgjord ränta.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 16 innevarande månad bordlagda ärenden, nämligen bevillningsutskottets betänkande nr 34, bankoutskottets utlåtanden nr 30—32, lagutskottets utlåtanden nr 23 och 24 ävensom Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 16 och 17.

Avgåvos och bordlades följande motioner:

nr 133, av greve *Wachtmeister*, *Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ökad malmbrytning inom Kiiruna-vaara och Gellivare malmfält,

nr 134, av herr *Fahlén*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, samt

nr 135, av herr *Antonsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om köttbesiktning och slakthus.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet följande denna dag avlämnade Kungl. propositioner:

nr 205, angående ökade anslag till folkskoleseminarierna m. m.;

nr 235, angående ändrad lydelse av § 3 samt övergångsbestämmelserna i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning den 18 juni 1910;

nr 237, angående uppförande i Boden av ett exercishus för artilleripjäser;

nr 239, angående vissa ändringar i bestämmelserna om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m.;

nr 240, angående anslag till vissa reparationsarbeten m. m. i högre lärarinneseminariets byggnad;

nr 241, angående konservering av Trönö ödekyrka;

nr 244, angående upphörande av Västra Skrevlinge församlings prebendeegenskap m. m.; samt

nr 246, angående avlägsnande av arsenikhaltig oljefärg ur lokaler i det gamla riksdagshuset å Riddarholmen m. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet avlämnade propositioner:

nr 200, med förslag till förordning angående stämpelavgiften;

nr 201, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ samt 6 kap. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 202, med förslag till förordning om vissa ändringar i 6—10 §§ i förordningen den 20 april 1906 angående en särskild stämpelavgift för försäljning av punsch, arrak och rom;

nr 232, angående förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 28 oktober 1910, om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering samt av de vid nämnda förordning fogade formulär; och

nr 245, angående ändring av 25 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker.

Vid föredragning av den under dagen avlämnade kungl. propositionen nr 234, angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m., blev denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedan nämnda under sammanträdet avlämnade kungl. propositioner:

nr 221, angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Kyrkeby nr 1 Övergård i Göteborgs och Bohus län;

nr 222, angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Gettnabo nr 1 med underlydande i Kalmar län;

nr 223, angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Arrie nr 10, 12 och 22 i Malmöhus län;

nr 224, angående upplåtande av lägenheter från förra ryttmästarbostället Häslöv nr 10 och 12 samt förra trumslagarbostället Häslöv nr 3 och 7 i Kristianstads län;

nr 225, angående upplåtande av lägenheter från förra regementschefsbostället Frövi nr 1, 2 och 3 med Berga nr 1 och Östankil nr 1 i Västmanlands län;

nr 242, angående upprättande av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård; samt

nr 247, angående disposition av förra mönsterskrivarbostället Torp nr 4 Brogård i Kronobergs län.

Tillkännagavs, att stadsfogden V. Karlson erhållit begärt entledigande från sin anställning såsom notarie i kammarens kansli och att i följd av den sålunda uppkomna ledigheten i kansliet befordrats till notarie kanslisten, telegrafassistenten E. O. Schalin samt antagits till kanslist juris studeranden E. A. Lundman.

Justerades elva protokollsutdrag för denna dag ävensom protokollen för den 11 och 12 i denna månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,34 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 19 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under gårdagen bordlagda kungl. propositionen nr 234, angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av greve *Wachtmeister, Fredrik*, nästlidne dag väckta och då bordlagda motion, nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ökad malmbrytning inom Kiirunavaara och Gellivare malmfält.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *Fahléns* sistlidne dag bordlagda motion, nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den av herr *Antons-son* under gårdagen avgivna och då bordlagda motion, nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om köttbesiktning och slakthus.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran Första kammarens andra tillfälliga utskotts sistlidne dag bordlagda utlåtande nr 13.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av förra militiebostället Ivetofta nr 6, 8 i Kristianstads län,

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra kronofogdebostället Tännö nr 3 Kåragården i Jönköpings län,

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av frälseutjorden Mjölby nr 6 samt lägenheterna Mjölby nr 41 och Mjölby nr 40 m. m.,

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om överlämnande till fångvården av ett kronan tillhörigt område invid straffängelsets i Uppsala tomt,

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande till staden Mariefred av ett område av kungsladugården Gripsholm nr 1 i Södermanlands län,

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra häradshövdingbostället Enögla nr 3 i Uppsala län,

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Tjustorp nr 1 i Skaraborgs län,

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Tappesås nr 1, 2 och 3 i Jönköpings län,

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av tre områden från förra militiebostället Skränge nr 4 Mellangård jämte Skränge nr 7, en utjord, i Östergötlands län,

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Satterstad nr 2 Nedergården i Östergötlands län,

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra länsmansbostället Jolmesta nr 2 i Västmanlands län,

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Stora Broby nr 1 i Östergötlands län,

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militieboställena Honeröd nr 2 Hålegården och Honeröd nr 3 Mellangården samt Honeröd nr 4 Västergården i Göteborgs och Bohus län,

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor,

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord,

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Rolfsbo nr 2 Norgård i Göteborgs och Bohus län,

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av den ägaren av skattelägenheten Djurön nr 1 i Öster-

götlands län åliggande skyldigheten att därstädes underhålla ett holländeri,

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för Båraryds församling att i stället för årlig avgäld erlægga en summa en gång för alla för lägenheten Kyrkogården nr 1, avsondrad från förra militiebostället Båraryd nr 2 Östergård i Jönköpings län,

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan såsom danaarv tillfallen del av tomten nr 4 i kvarteret Plantan i Uppsala, och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ammer nr 1 i Jämtlands län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets den 16 och 18 innevarande april bordlagda utlåtanden:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda, och

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till dränering och anläggning av trädgård å folkskoleseminariets i Falun tomt,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Herr statsrådet *Bergström* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 249, angående pension å allmänna indragningsstaten åt skrårderiföreståndaren S. Jonasson;

nr 255, angående överlämnande till lantförsvaret av viss del av förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 jämte Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län i och för användning till remontdepå m. m.; samt

nr 256, angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre fortifikationsarbetaren Anders Gustav Johansson.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 16 och 18 innevarande april bordlagda utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist å det till uppförande av ett hospital å Sätters kungsgård och därintill gränsande mark anvisade anslag,

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk m. m., samt i ämnet väckta motioner, och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ombyggnad av Malmö statsbangård,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets den 16 och 18 i denna månad bordlagda betänkande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om införande i förordningen den 15 maj 1908 angående restitution av erlagd sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som använts vid tillverkning av exportvaror, av bestämmelser om restitution av erlagd skatt, jämväl då socker utföres till svensk frihamn eller intages å svenskt frilager, biföll kammaren vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets den 16 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6, 7, 8 och 26 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 16 och 18 innevarande april bordlagda utlåtande nr 31, i anledning av framställning från fullmäktige i riksbanken angående inrättande av nya tjänster i riksbanken m. m. *Om inrättande av nya tjänster i riksbanken m. m.*

Med föranledande av en från fullmäktige i riksbanken till bankoutskottet den 20 februari 1913 i ämnet avlåten framställning, hade utskottet i nu förevarande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1:o besluta, att, i den mån fullmäktige i riksbanken prövade skäligt, följande nya ordinarie tjänstebefattningar måtte inrättas, nämligen

nio i första tjänstegraden vid huvudkontoret,

en i d:o vid avdelningskontoret i Göteborg,

två i d:o vid avdelningskontoret i Malmö samt

sjutton i registrators- och bokhållargraden vid de mindre avdelningskontoren, med rätt för fullmäktige beträffande sist-

Om inrättan-
de av nya
tjänster i riks-
banken m. m.
(Forts.)

nämnda sjutton tjänster att fördela desamma mellan kontoren, såsom fullmäktige funne lämpligt, och i avseende å samtliga ovan angivna tjugonio nya tjänstebefattningar med skyldighet för de personer, som därtill förordnades, att tjänstgöra vid vilket som helst av riksbankens kontor;

2:o) bemyndiga fullmäktige att från och med ingången av år 1914 indraga ombudsmansbefattningarna vid de av riksbankens mindre avdelningskontor, där fullmäktige prövade sådant lämpligen kunna ske, och att överflytta vid dessa kontor förekommande juridiska göromål på ombudsmansexpeditionen vid huvudkontoret; samt

3:o) under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 1:o) minska förslagsanslaget till extra ordinarie tjänstemän samt för extra arbeten och semestervikariat från dess nuvarande belopp 230,000 kronor med 70,000 kronor till 160,000 kronor.

Herr Wickman: Herr talman, mina herrar! Trots att jag icke har något yrkande vid denna punkt gent emot bankoutskottets enhälliga hemställan, kan jag dock icke låta punkten gå oanmärkt förbi, därför att jag anser, att man varit tämligen gifmild i vissa fall rörande tjänstgöringspenningarna för vissa högre tjänster. Man borde enligt mitt förmenande hava tagit större hänsyn till dem, som hava det ekonomiskt svårast av riksbankens tjänstemän, nämligen dem som här äro ifrågasatta att erhålla de lägsta beloppen av tjänstgöringspenningarna eller första gradens tjänstemän vid huvudkontoret samt i Malmö och Göteborg. Dessa har man föreslagit att erhålla endast 200 kronor i ökade tjänstgöringspenningar; men jag tror, att de hade kunnat vara i större behov av förhöjda sådana än tredje och fjärde gradens tjänstemän.

Jag skall emellertid icke så mycket fästa mig vid detta som därvid, att man föreslagit ett dylikt lönetillskott åt övervakmästaren, maskinisten och vice brandmästaren vid huvudkontoret till belopp av 300 kronor, ehuru dessa tjänstemäns avlöning är avsedd att vara högre än de övriga vaktmästarnes vid huvudkontoret och fastän deras arbete är mindre än dessas, som stå lägst på avlöningsskalan. Jag har också fått en erinran där nerifrån med anledning av förslaget, som redan förut förelegat från bankofullmäktige. Jag tror, att det varit klokt om utskottet i detta fall icke prutat på slutsumman men väl fördelat den på ett bättre sätt, och i det avseendet anser jag, att första gradens tjänstemän hade bort erhålla 100 kronor mera i tjänstgöringspenningar — en ökning som skulle hava minskat tjänstgöringspenningarna för de högre graderna, så att de som nu få 300 kronor i tjänstgöringspenningar skulle ha erhållit 200, och så lika hela skalan utefter. Då hade också alla vaktmästarne kunnat erhålla detta lilla tillskott av ytterligare 100 kronor.

Det är denna önskan jag velat uttala, och jag har också velat hava till protokollet antecknat, att jag vad vaktmästarne angår anser förslaget orättvist, då arbetsbördan och ansvaret ligger i lika hög grad på de övriga vaktmästarne som på de tre av mig nämnda. Jag tillåter mig säga, att några bland dem, exempelvis de sex, som hava den stora inkasseringen — då de få vandra omkring i staden och uppbära dessa stora belopp vid inkassering av riksbankens accepter — utföra ett långt viktigare arbete än det som åligger övervaktmästaren, vice brandmästaren eller maskinisten, som icke handhava några inkasseringsgöromål. Det är därför jag icke kunnat underlåta att säga ifrån detta, så att det kommer till protokollet, men jag har intet yrkande.

Om inrättande av nya tjänster i riksbanken m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Berg* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 227, angående anordnande av korvtillverkning vid flottans kokinrättning i Karlskrona;

nr 233, angående användande av allmänna besparingar å riksstatens femte huvudtitel till inköp av en del tomter i Karlskrona för beredande av möjlighet att framdeles utvidga flottans varvs område därstädes m. m.; samt

nr 354, med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 16 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande nr 32, angående förslag till ändrad lydelse av § 67 bankoreglementet.

Ang. förflyttning av tjänstemän i riksbanken.

Med anledning av vad fullmäktige i riksbanken i en till bankoutskottet den 13 mars 1913 avlåten skrivelse anfört och föreslaget hade utskottet i föreliggande utlåtande hemställt att Riksdagen, med bifall till fullmäktiges ifrågavarande förslag, måtte besluta, att § 67 av bankoreglementet skulle erhålla följande förändrade lydelse:

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Tjänstinnehavare vid riksbankens samtliga kontor äro skyldiga att underkasta sig den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en förändrad or-

Mom. 1. Tjänstinnehavare vid riksbankens samtliga kontor — — — — — eller eljest kan varda stadgad.

Ang. förflyttning av tjänstemän i riksbanken.

(Forts.)

organisation av riksbanken eller eljest kan vara stadgad.

De tjänstemän, som *hädanefter på ordinarie stat förordnas eller befordras* vid huvudkontoret eller avdelningskontoren i Göteborg och Malmö, kunna av fullmäktige för en tid av högst sex månader förflyttas till tjänstgöring i samma eller högre grad vid annat av nyssnämnda kontor; ägande fullmäktige att bevilja den sålunda förflyttade ersättning av riksbankens medel för resekostnaden och annan utgift, som förflyttningen för honom kan medföra.

Mom. 2. De tjänstemän, som före den 1 april 1913 på ordinarie stat förordnats eller befordrats vid huvudkontoret eller avdelningskontoren i Göteborg och Malmö, kunna av fullmäktige — — — — — — — — — — för honom kan medföra.

Mom. 3. Den, som efter ingången av april månad 1913 förordnas eller befordras till tjänst på ordinarie stat vid riksbankens huvud- eller avdelningskontor, kan av fullmäktige förflyttas till tjänstgöring vid annat av riksbankens kontor mot åtnjutande av avlöning, ej understigande den för hans innehavande tjänst bestämda; ägande fullmäktige att bevilja den sålunda förflyttade ersättning av riksbankens medel för resekostnaden och annan utgift, som förflyttningen för honom kan medföra.

Skyldighet att vara underkastad sådan förflyttning åligger dock icke tjänstemän av fjärde graden vid huvudkontoret.

Reservation hade avgivits av herr von Stapelmohr, som ansett att i mom. 2 och 3 av förevarande § ordet »april» bort utbytas mot »juni».

Herr von Stapelmohr: Herr talman, mina herrar! Jag har mot bankoutskottets nu föredragna betänkande anmält min reservation, vilken är av tämligen ringa omfattning.

Såsom det nu är, anställas riksbankens tjänstemän vid ett visst kontor, vilket medför olägenheter för fullmäktige i avseende

å arbetets ordnande på ett tillfredsställande sätt. Nu hava fullmäktige föreslagit, att åt dem skulle beredas rätt att förflytta ordinarie tjänstemän, som hädanefter antoges, från det ena kontoret till det andra, allt eftersom arbetets omfattning kunde kräva. Mot utskottets framställning i den delen har jag ingenting att erinra, utan finner den fullt tillfredsställande och för bankverksamheten gagnelig. Men fullmäktige hava även föreslagit, att dessa bestämmelser skulle träda i kraft vid en tidpunkt, som redan förflutit eller den 1 april. Då jag anser, att det skulle stå i strid med gällande lagstiftningsregler, att giva nya bestämmelser retroaktiv verkan, har jag åter föreslagit, att tidpunkten »1 april» skulle utbytas mot »1 juni», då jag antager att riksdagsarbetet är slut.

Ang. förflyttning av tjänstemän i riksbanken.

(Forts.)

Jag hemställer om bifall till min reservation.

Herr Holmquist: Säsom kammaren behagade finna är skillnaden mellan den reservation, för vilken herr von Stapelmohr nu talat, och utskottets utlåtande, synnerligen obetydlig. Det har sagts, att man genom att förändra den i mom. 3 införda månaden »april» till »juni» skulle kunna erhålla en i framtiden bestämd datum, från vilken de nya bestämmelserna komme att tillämpas. Förhållandet är emellertid, att även med april månad såsom utgångspunkt ordna sig förhållandena i praktiken fullkomligt naturligt. Det är nämligen så, att denna månad blivit av bankofullmäktige föreslagen, vilket förmodligen berodde på den uppfattningen, att före april månad detta bankofullmäktiges förslag antagits hava hunnit att av utskottet och riksdagen behandlas. Men det är alldeles givet, att fastän nu här föreslås att de förändrade bestämmelserna skola tillämpas från april månad, utan att slutbehandlingen av ärendet ägt rum före den sålunda angivna tidpunkten, komma bankofullmäktige att om en plats blir ledig för tillsättning återbesätta den under sådan form, att de bestämmelser, som här äro avsedda med hänsyn till denna tjänst, vinna fullt beaktande och iakttagande. Vid sådant förhållande har utskottsmajoriteten icke ansett skäligt att göra någon ändring i bankofullmäktiges förslag, och jag tror för min del, att man kan hava all anledning att tillstyrka bifall till en sådan bestämmelse.

Jag hemställer alltså om bifall till utskottets utlåtande oförändrat.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de yrkanden, som därunder förekommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som angivits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av lagutskottets den 16 och 18 innevarande april bordlagda utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande bestämmelser om vågar, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om fri rätts-
hjälp åt mind-
re jordinnehavare i vissa
mdl.

Föredrogs änyo lagutskottets den 16 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fri rättshjälp åt mindre jordinnehavare i mål rörande vattenuppdämning m. m.

Ut i en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 200, hade herrar *Carl Jansson* i Edsbäcken, *L. J. Carlsson* i Frosterud och *Nils Helger* hemställt, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser i syfte att bereda fri rättshjälp och sakkunnigt biträde åt mindre jordinnehavare i mål, som emot sådana anhängiggjordes eller i vilka de eljest hade del, såsom vattens uppdämning, expropriation för industriella anläggningar, kraftstationer, elektriska kraftledningar eller dylikt.

I motionens syfte hade herrar *J. P. Igel*, *Alfred Persson* i Björnsbyholm, *Albert Mossberg*, *Julius Söderbom* och *Gust. Olson* i Torsby förklarar sig instämma.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på framlagda skäl hemställt, att Riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under överbäggande, huruvida och i vilken omfattning åtgärder måtte kunna redan under nu gällande rättegångsordning vidtagas för beredande genom det allmännas försorg av rättshjälp åt parter, som på grund av svag ekonomisk ställning eller oförmåga att tillvarata sina intressen därav kunde vara i behov, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som av detta överbäggande kunde föranledas.

Reservation hade avgivits av, bland andra, herrar *af Ekenstam* och *Gezelius*, grevarne *Lagerbjelke* och *Spens* samt herr *Holmdahl*, vilka ansett, att ifrågakvarande motion ej borde till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr af Ekenstam: Herr talman, mina herrar! Om jag för ett ögonblick tager mig friheten att fästa eder uppmärksamhet på föreliggande betänkande, så sker det för att särskilt framhålla det rätt egendomliga slut, till vilket utskottet kommit när

utskottet behandlat föreliggande fråga. Motionen avser såsom herrarne själva se en hemställan, »att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser i syfte att bereda fri rättshjälp och sakkunnigt biträde åt mindre jordinnehavare i mål, som emot sådana anhäniggöras eller i vilka de eljest hava del, såsom vattens uppdämning, expropriation för industriella anläggningar, kraftstationer, elektriska kraftledningar eller dylikt.» Det slut, vartill utskottet åter kommit, går vida längre och åsyftar en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan »det täcktes Kungl. Maj:t taga under övervägande, huruvida och i vilken omfattning åtgärder må kunna redan under nu gällande rättegångsordning vidtagas för beredande genom det allmännas försorg av rättshjälp åt parter, som på grund av svag ekonomisk ställning eller oförmåga att tillvarataga sina intressen därav kunna vara i behov, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kan föranledas.» Tvenne ganska egendomliga förhållanden förknippa sig vid detta utskottsutlåtande. Först och främst vill jag framhålla, att, då detta ärende förevar i utskottet, beslöt majoriteten, tvärt emot de antecknade reservanternas mening, en hemställan, att till Kungl. Maj:t skulle avlätas en skrivelse i motionens syfte. Innehållet i skrivelsen bestämdes icke i vidare mån. Emellertid då sedermera förslag till utlåtande framlades, befanns det, att detta skrivelseförslag innehöll just vad som här återfinnes i lagutskottets förevarande utlåtande. Å andra sidan vill jag också framhålla det säregna däri att, då utskottet ansett sig på grund av en nytillkommen s. k. motionsrätt inom utskottet äga befohgenhet att avgiva ett förslag, som är vida mera omfattande än det motionärerna ursprungligen tänkt sig, detta mera vittomfattande förslag icke blivit till saklig behandling i utskottet upptaget. Man kan endast säga, att diskussionen i förbigående något har snuddat vid detta förslag, men utskottet har varken haft tillfälle eller anledning att intränga något djupare däri.

Jag har icke heller orsak att nu något vidlyftigare inlåta mig på frågan, men så mycket kan man väl säga, att om man tänker skriva till Kungl. Maj:t och begära, att genom det allmännas försorg rättshjälp lämnas åt parter, som på grund av sin svaga ekonomiska ställning och oförmåga att tillvarataga sina intressen skulle kunna vara i behov av en sådan hjälp, måste man väl i någon mån klargöra för sig, vad detta innebär och därvid betänka icke blott de kostnader, detta kommer att ådraga staten — och dessa bli utan tvivel mycket omfattande — utan även en annan sak, som åtminstone för mig är av ännu större betydelse, nämligen den frågan, huruvida det över huvud är möjligt att för de penningar, som staten skulle för ändamålet tillsläppa, kunna skaffa dessa obemedlade verkligt värdefull rätts-

*Om fri rätts-
hjälp åt mind-
re jordinne-
havare i vissa
mål.*

(Forts.)

*Om fri rätts-
hjälp åt mind-
re jordinne-
havare i vissa
mål.*

(Forts.)

hjälp. Om icke, så kommer av förslaget att bli så att säga en pappersförfattning, vilken tilläventyrs kan lämna en eller annan mera företagsam sakkörare möjlighet till förtjänst, men i själva verket kommer att lända till ytterst ringa gagn för de personer, den avser att skydda.

Jag tror icke, att jag har anledning att vidare ingå på frågan, men jag skulle vilja säga, att om kammaren kommer att godkänna ett utlåtande sådant som det föreliggande, har kammaren därmed också godkänt icke blott den principen att ett utskott på ett alldeles särskilt sätt har rättighet att utvidga omfattningen av en motion och komma fram med en hemställan, som man snart sagt alls icke avsett med motionen, utan kammaren har därmed även godkänt den grundsatsen, att ett ärende som faktiskt icke i utskottet erhållit den realbehandling, som i grundlagen avsetts, ändock kommer att till avgörande i kammaren upptagas.

Under sådana förhållanden anser jag, herr talman, min plikt vara att yrka avslag på föreliggande betänkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår vad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 40.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade följande nådiga propositioner:

nr 226, angående försäljning till Kumla municipalsamhälle av den till länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Kumla nr 4 hörande skogsmarken,

nr 228, med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för extra ordinarie tjänstemän samt verkstads- och förrådsarbetare vid statens järnvägar m. m.,

nr 229, angående anslag till uppförande av ett hospital å biskopsbostället Sundby nr 1,

nr 230, angående rätt till pension för provinsialläkaren P. E. Ahlqvist,

nr 231, angående pension till extra ordinarie eldaren vid statens järnvägar Peter Lorents Liljevall,

nr 243, med förslag till apoteksvarustadga,

nr 248, angående anslag till inköp av tomt och uppförande av nybyggnad för post- och telegrafverkens behov i Uddevalla, samt

nr 250, angående utvidgning av den mellan Maren och Saltsjön belägna delen av Södertälje kanal.

Vid förnyad föredragning av Första kammarens första tillfälliga utskotts den 16 och 18 innevarande april bordlagda utlåtanden:

nr 16, i anledning av en av herrar Stadener och Gullberg väckt motion, nr 36, angående skrivelse till Konungen i fråga om åtgärder för vinnande av sakkunnig behandling inom vederbörande statsdepartement av de s. k. kyrkoärendena, och

nr 17, i anledning av en av herr Starbäck inom Andra kammaren väckt motion, nr 229, om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående kungl. Djurgårdens bevarande i största möjliga utsträckning såsom naturlig park,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av en extra föredragande inom sjöförvarsdepartementet,

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektriska anläggningar för marinens behov i Karlskrona;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av fonden för krigsfartygs byggande till anskaffande av ångpannor i reserv för torpedbåtar m. m.,

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en förrådsbyggnad i Boden,

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslagsanslaget till sjöbeväringens vapenövningar samt beklädnad och ersättning därför,

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av hyres- och arrendemedlen under femte huvudtiteln till bestridande av kostnader för förvärv av mark för Fårösunds kustposition,

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av koldepån å flottans varv i Karlskrona,

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för nationalmuseum av äldre porträtt ur framlidne friherre H. Rehbinders samlingar,

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för överläkaren vid Lunds hospital och asyl medicine doktor Oskar Teodor Nerander att komma i åtnjutande av de från och med år 1911 fastställda avlöningsförmåner för överläkare vid Lunds hospital och asyl, samt

nr 67 i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens femte huvudtitel;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 7, 8 och 12 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförelse av utländsk vara, samt

nr 36, i anledning av väckt motion om höjning i vissa avseenden av stämpelavgiften vid köp och byte av fondpapper;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om delaktighet i folkskolärarnas pensionsinrättning för andrelärartjänsten vid statens uppfostringsanstalt å Bona m. m., och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående semester för vaktmästaren vid flottans pensionskassa m. m.; ävensom

lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utlämning av förbrytare samt till lag om ändring i 1 kap. strafflagen, *dels ock* en i anledning därav väckt motion.

Avgåvos och bordlades följande motioner:

nr 136, av herr *Asplund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anslag till bestridande av kostnaderna för en allmän pensionsförsäkring m. m.;

nr 137, av herr *Odelberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 186, om ändring i vissa delar av brännvinsförsäljningsförordningen m. m.; och

nr 138, av herr *Östberg*, *Gustaf Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag *dels* till förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, *dels ock* till förordning om statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet de under dagen avlämnade kungl. propositionerna:

nr 230, angående rätt till pension för provinsialläkaren P. E. Ahlqvist;

nr 249, angående pension å allmänna indragningsstaten å skradderiföreståndaren S. Jonasson; och

nr 256, angående pension å allmänna indragningsstaten å förre fortifikationsarbetaren Anders Gustaf Johansson.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga proposition nr 226, angående försäljning till Kumla municipalsamhälle av den till länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Kumla nr 4 hörande skogsmarken.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet avlämnade kungl. propositionerna:

nr 228, med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för extra ordinarie tjänstemän samt verkstads- och förrådsarbetare vid statens järnvägar m. m.,

nr 229, angående anslag till uppförande av ett hospital å biskopsbostället Sundby nr 1,

nr 231, angående pension till extra ordinarie eldaren vid statens järnvägar Peter Lorentz Liljevall,

nr 248, angående anslag till inköp av tomt och uppförande av nybyggnad för post- och telegrafverkens behov i Uddevalla,

nr 250, angående utvidgning av den mellan Maren och Saltsjön belägna delen av Södertälje kanal,

nr 227, angående anordnande av korvtillverkning vid flottans kokinrättning i Karlskrona,

nr 233, angående användande av allmänna besparingar å riksstatens femte huvudtitel till inköp av en del tomter i Karlskrona för beredande av möjlighet att framdeles utvidga flottans varvs område därstädes m. m., samt

nr 255, angående överlämnande till lantförsvaret av viss del av förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 jämte Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län i och för användning till remontdepå m. m.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet de under dagen avlämnade kungl. propositionerna:

nr 243, med förslag till apoteksvarustadga, och

nr 254, med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten.

Justerades aderton protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,05 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Berg* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 206, angående omreglering av folkskoleinspektionen;

nr 238, angående anslag till ändringsarbeten inom nationalmuseibyggnaden;

nr 236, angående beviljandet av anslag för anordnande av stormvarningar å rikets kuster;

nr 253, angående förändrad organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk;

nr 257, angående förslag till lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål, som avses i gällande lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, och förordning angående ändrad lydelse av 1 § i förordningen om frihamn den 15 november 1907;

nr 258, angående anvisande av medel till utförande av vissa reparationsarbeten i Riddarholmskyrkan; samt

nr 259, angående rätt till pension för vissa lärarinnor vid statens samskolor.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 387, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, angående friherre Palmstiernas motion nr 20, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en utredning rörande förekomsten av kungsådra, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 389, med delgivning av nämnda kammares

beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av enhetliga bestämmelser för kommunernas bokföring, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens förordnande, nr 55, för ledamoten av Riksdagens Första kammare filosofie doktorn S. G. von Friesen att vara kommitterad för tryckfrihetens vård;

dels ock till Riksdagens skrivelse, nr 56, till Konungen, angående utredning och förslag i fråga om beredande av möjlighet för utom äktenskapet fött barn att erhålla kännedom om sin fader.

Föredrogos och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott herr *Asplunds* den 19 innevarande april bordlagda motion, nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anslag till bestridande av kostnaderna för en allmän pensionsförsäkring m. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet följande den 19 innevarande månad avlämnade och då bordlagda motioner:

nr 137, av herr *Odelberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 186, om ändring i vissa delar av brännvinsförsäljningsförordningen m. m., och

nr 138, av herr *Östberg, Gustaf Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag *dels* till förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, *dels ock* till förordning om statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Föredrogos men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets den 19 i denna månad bordlagda utlåtanden nr 57—65.

Vid föredragning av statsutskottets den 19 innevarande månad bordlagda memorial nr 67, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens

femte huvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 19 innevarande april bordlagda ärenden, nämligen bevillningsutskottets betänkanden nr 35 och 36, bankoutskottets utlåtanden nr 33 och 34 ävensom lagutskottets utlåtande nr 25.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 15—23 och 30 §§ i 8 kap. strafflagen, lag, innefattande vissa bestämmelser till skydd för hemligheter av betydelse för rikets försvar, lag, innefattande ändring i 8 kap. 2 § 6 mom. rättegångsbalken, samt lag, angående ändrad lydelse av förordningen om offentlighet vid underdomstolarna den 22 april 1881.

Avgåvos och bordlades följande motioner:

nr 139, av herr *Ekman, Karl Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m., och

nr 140, av herr *Östberg, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om köttbesiktning och slakthus.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet följande under dagen avlämnade kungl. propositioner:

nr 206, angående omreglering av folkskoleinspektionen;

nr 236, angående beviljande av anslag för anordnande av stormvarningar å rikets kuster;

nr 238, angående anslag till ändringsarbeten inom nationalmuseibygnaden;

nr 253, angående förändrad organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk; samt

nr 258, angående anvisande av medel till utförande av vissa reparationsarbeten i Riddarholmskyrkan.

Föredrogs och hänvisades till bankoutsrottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga proposition, nr 259, angående rätt till pension för vissa lärarinnor vid statens samskolor.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den under sammanträdet avlämnade kungl. propositionen, nr 257, med förslag till lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnesmål, som avses i gällande lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, och förordning angående ändrad lydelse av 1 § i förordningen om frihamn den 15 november 1907.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslöts kl. 3,46 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 22 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m., och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 251, angående med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

nr 252, angående ålderstillägg åt vissa kronojägare i Klotens revir;

nr 260, angående disposition av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter;

nr 261, angående upplåtande av mark från förra regementskvartermästarebostället Hultås nr 1 Norra och Hultås nr 2 Södra i Göteborgs och Bohus län;

nr 262, angående avstående eller upplåtelse i vissa fall av mark från kronoegendomar;

nr 263, angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av ett å fastigheten $\frac{1}{14}$ mantal Horsaskog nr 1 i Kristianstads län vilande odlingslän;

nr 264, angående upplåtande av lägenheter från förra kaptenbostället Skårebo nr 1 i Kalmar län;

nr 265, angående disposition av vissa till Flyinge hingstdepå anslagna fastigheter;

nr 266, angående kapitalinbetalningarna till fonden för torvindustriens befrämjande;

nr 267, angående uppförande å ordinarie stat av statens hydrografiska byrå m. m.; och

nr 268, angående stat för veterinärhögskolan m. m.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Herr statsrådet *Berg* avlämnade:

dels Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 269, angående anslag till utförande av meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten;

nr 270, angående ny stat för meteorologiska centralanstalten;

nr 271, angående pension åt vissa vid Trollhätte kanalverk anställda vakter med flera;

nr 272, angående personligt lönetillägg åt tillförordnade; ombudsmannen och fiskalen i medicinalstyrelsen E. O. Åberg, samt

nr 273, angående anslag till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Lund m. m.;

dels ock Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse nr 274, med tillkännagivande att vissa i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebådade framställningar till Riksdagen icke komma att föreläggas Riksdagen.

Ang. prövning
av beför-
dringsfrågor
inom armén.

Herr statsrådet Bergström, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara den av friherre *Beck-Friis, Johan*, den 9 innevarande april framställda interpellationen angående prövning av befodringsfrågor inom armén, erhöi nu på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Friherre Johan Beck-Friis har med kammarens tillstånd till mig, efter föregående motivering, framställt följande interpellation:

1. Har herr statsrådet funnit anledning att taga under öfvervägande några principiella spörsmål i fråga om befodringsförslagen inom armén, ävensom i fråga om den förberedande prövningen av befodringsfrågor, som skola avgöras utan föregående till kungl. lantförvarsdepartementet inkomna förslag?

2. Om så är fallet, vilka riktlinjer anser herr statsrådet i sådant hänseende böra följas?

De båda spörsmål, vari friherre Beck-Friis' interpellation blivit uppdelad, torde lämpligen av mig besvaras i ett sammanhang. Jag skall därvid tillåta mig att först behandla frågan om *befodringsförslag och befodringar till beställning på stat* inom såväl kompaniofficers- som regementsofficersgrad, respektive befodringar till högre grader, samt därefter något beröra frågan om *titelbefodringar utan erhållande av beställning*, s. k. befodringar i armén eller i regementet.

Den första principfråga, som under min ämbetsutövning mötte mig på befodringsväsendets område, gällde transport från viss beställning vid ett truppförband till enahanda beställning vid ett annat. Jag har för min del därvid gjort gällande, att ansökan om dylik transport, evad densamma avser tjänst inom kompaniofficers- eller regementsofficersgrad, icke borde bifallas, utan att den transportsökande så lång tid beklätt sin innehavande tjänst, att han hunnit å ena sidan tillgodogöra sig den erfarenhet, som där för honom varit att vinna, och å andra sidan tillgodogöra tjänsten vad som med rätt och skäl kunde av honom begäras, då han blivit till densamma befodrad. Jag har ansett, att på det militära området en tid av vid pass fyra år — på det civila tillmätas nog i allmänheten tiden vida längre — borde betraktas såsom normalt minimum av tjänstetid i vunnen beställning, innan eventuell transport sker till liknande sådan på annat håll.

Vad befodringarna inom kompaniofficersgraden beträffar, har det syntts mig vara av vikt att i så stor utsträckning som möjligt begagna den väg till utjämning av befodringsförhållandena de olika truppförbanden emellan inom ett och samma truppslag, som öppnats förmedelst kungl. kungörelsen den 12 maj 1911 angående besättande av vissa militära beställningar och avgivande av vissa befodringsförslag inom armén m. m.

På min tillstyrkan har också Kungl. Maj:t, genom att konsekvent förklara vissa löjtnants- och kaptensbeställningar lediga till ansökan, hållit denna väg öppen och sålunda berett möjlighet till befordran för underlöjtnanter och löjtnanter, som stått jämförelsevis länge obefordrade på egna truppförband.

*Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.
(Forts.)*

Övergår jag så till frågan om befordran till och inom regementsofficersgraden, är det åtskilliga spörsmål av principiell natur, till vilka jag under min ämbetsutövning haft anledning att taga ställning.

Allt ifrån den dag, då jag övertog chefskapet för lantförsvarsdepartementet, har jag strängt fasthållit vid att icke till regementsofficers- eller högre beställning föreslå någon, för vilken den militära tjänsten icke vore huvudsak, och följaktligen icke heller någon, som — efter vunnit befordran och därmed följande titulatur — kunde förväntas taga avsked från den militära tjänsten för att ägna sig åt andra värv. För att vinna nödigt underlag för ett bedömande i nu berörda hänseende har jag beträffande envar, som jag varit betänkt att föreslå till befordran av nu ifrågasatt slag, infordrat uppgift å samtliga de bisysslor han förenat med sin innehavande befattning inom armén.

Paragraf 5 i nyssnämnda kungl. kungörelse föreskriver att för utrönande av en persons fältduglighet skall i tvivelaktiga fall från den till befordran ifrågasatte infordras läkareintyg, avgifvet av vederbörande militärläkare. Vid befordran till regementsofficers- eller högre beställning har jag ansett kravet på fältduglighetens styrkande böra göras obligatoriskt, och jag har därför också för någon tid tillbaka givit vederbörande militära myndigheter till känna att, innan dylik befordran sker, intyg om den till befordran ifrågasattes fältduglighet jämväl kommer att städes infordras.

Den ärade interpellanten, som vid framställandet av sin interpellation bland annat erinrat om att till regementsofficersbeställningar, med vilka icke följer chefskap, förslag avgivas av arméfördelningschefer och motsvarande myndigheter, yttrar där- efter: »Av gällande bestämmelser framgår icke på vad sätt inom lantförsvarsdepartementet jämförelse sedan sker mellan de officerare, vilka upptagas i de olika förslagen. Häri synes mig ligga en brist, ty det kan ej förutsättas, att departementschefen alltid skall äga erforderlig personalkännedom för att kunna bedöma de inkomna förslagen i jämförelse med varandra».

Det är uppenbart, att det för den, som har att i så stor utsträckning taga befattning med viktiga befordringsfrågor som chefen för lantförsvarsdepartementet, skall vara angeläget att förvärva största möjliga kännedom om den militära förmågan och praktiskt ådagalagda dugligheten hos de män, som bekläda och kunna ifrågasättas att bekläda högre beställningar inom den svenska armén. Det är också tydligt, att denna kännedom måste

Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.
(Forts.)

ständigt förnyas och detta icke allenast för att ett rätt urval skall kunna göras bland de yngre krafter, som stå färdiga att från kompaniofficerare rycka upp i regementsofficersgraden, utan jämväl för att avväga vilka av dem, som nått denna grad, kunna vara skickade att gå vidare inom densamma och eventuellt till högre befälsgrader. Jämte det jag, i likhet med mina företrädare, efter varje avslutad taktisk kurs från kursens chef inhämtar nödiga upplysningar om de resultat, som därvid uppnåtts, har jag årligen efter vapenövningarnas slut berett mig tillfälle att av samtliga arméfördelningschefer och likställda chefer mottaga redogörelse för deras därunder vunna erfarenheter i avseende å dem underlydande kapteners och regementsofficersares visade större eller mindre duglighet och förmåga eller, med andra ord, större eller mindre lämplighet för högre befäl. Och för att vid handläggningen av från vederbörande arméfördelningschef eller likställd chef ingivna majors- och överstelöjtnantsförslag yttermera sörja för att alla behöriga synpunkter måtte komma till sin rätt, utställer jag så gott som regelmässigt sådana förslag till yttrande av övriga arméfördelningschefer och likställda chefer, innan de upptagas till slutlig prövning.

Ett ofta återkommande diskussionsämne vid högre utnämningar inom armén är frågan om generalstabsofficerares och f. d. generalstabsofficerares befordran på de s. k. truppofficerarnas bekostnad. Jag har låtit upprätta en översikt över utnämningarna till major, överstelöjtnant och överste på stat under de fem sista åren, och denna översikt, i vilken både de officerare, som vid utnämningstillfället tillhörde generalstaben, och de, som tidigare tillhört densamma, betecknas såsom generalstabsofficerare, utvisar, att, fränsett utnämningarna vid generalstaben, till majorer befordrats 93 truppofficerare och 4 generalstabsofficerare, till överstelöjtnanter 43 truppofficerare och 13 generalstabsofficerare, samt till överstar 18 truppofficerare och 8 generalstabsofficerare.

För min del har jag åt frågan om generalstabsselementets användbarhet för och användning i trupptjänst ägnat särskild uppmärksamhet uti två hänseenden, båda enligt mitt förmenande av betydelse, när det på detta område gäller att iakttaga såväl arméns som dess officerares intressen. Vid utarbetandet av den kungl. kungörelsen, som den 2 februari 1912 utfärdades angående ändrad lydelse av §§ 5 och 6 i instruktionen för generalstaben, har jag beaktat de vid arméfördelningschefernas granskning av generalstabschefens förslag framkomna yrkanden i avseende å generalstabsofficerarnes trupptjänstgöring, deras s. k. passage, innan de återgå till generalstaben. Och i avseende å generalstabsofficerares och f. d. generalstabsofficerares utnämning på stat vid truppförbanden inom regementsofficersgraden har jag ansett angeläget att tillse, icke allenast att dessa officerare och

deras befälegenskaper noggrant vägas mot de framstående och dugliga s. k. truppofficerare, som befunnits lämpliga för högre befordran, och dessas befälegenskaper, utan även att en nyttig och skäligen utjämning måtte äga rum mellan de olika arméfördelningarna i fråga om generalstabsofficerares och f. d. generalstabsofficerares utplacering därstädes i överste-, överstelöjtnants- och majorsbeställningar.

*Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.*

(Forts.)

Det har nämligen ej kunnat annat än ådraga sig min synnerliga uppmärksamhet, att i hela Norrland, inom hela sjätte arméfördelningen och vid Bodens trupper, fanns, då jag hösten 1911 tillträdde mitt ämbete, vid alla dithörande truppförband tillsammansantagna en enda regementsofficer, som tillhört generalstabens, medan däremot vid truppförbanden i de övriga arméfördelningarna funnos ett flertal sådana. Då jag ur officersutbildningens och försvarsberedskapens synpunkter icke kunnat anse ett dylikt förhållande tillfredsställande, har jag bemödat mig och skall fortfarande bemöda mig att häri åstadkomma ändring.

Vad jag härutinnan åtgjort och kommer att åtgöra, utgör ett led i den av mig omfattade allmänna strävan att få det därhän, att armén erhåller ett så stort antal officerare som möjligt, vilka äro förtrogna icke allenast med tjänsten inom vår nordligaste fästning, utan även med de säregna förhållandena i övre Norrland över huvud och under alla årstider. Det torde vara på sin plats, att jag i detta sammanhang erinrar därom, att jag i fjol, jämlikt av Kungl. Maj:t mig lämnat bemyndigande, tillkallade särskilda sakkunnige, tre officerare och två underofficerare, att gemensamt verkställa utredning och avgiva förslag om införande av passagesystem för officers- och underofficerskåren vid vissa truppförband i övre Norrland. I mitt därförinnan avgivna yttrande till statsrådsprotokollet framhöll jag, att bland annat borde därvid särskilt undersökas, dels huruvida sådan fullgjord och väl vitsordad passage bör i något hänseende tillgodoräknas vederbörande vid turberäkning för befordran, för kommandering till taktisk eller annan kurs, i fråga om underofficers befordran till officer, eller eljest, dels även huruvida fordran på genom dylik kommandering vunnit närmare kännedom om de militära förhållandena i övre Norrland bör uppställas såsom villkor för ernående av vissa anställningar inom armén och i sådant fall vilka.

Av principiella, med hänsyn till officerskårens nivå och arméns försvarsberedskap betydelsefulla spørsmål, som tilldragit sig min uppmärksamhet i samband med befordringarna på stat inom armén, vill jag här yttermera ingå på tvenne.

I anslutning till vad jag förut anfört rörande mina åtgärder för att tillförsäkra armén en rekrytering på de högre och högsta befälsposterna med uteslutande fältdugliga män, anser jag mig böra nämna, det jag är betänkt på att, eventuellt i sammanhang

Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.
(Forts.)

med handläggningen av förslagen till förändrat ordnande av det militära pensionsväsendet, söka få till stånd en föreskrift, vilken förpliktar varje officer, som uppnått pensionsåldern, men för vilken de s. k. respitåren ännu ej gått till ända, att årligen före vapenövningsårets början förebringa av vederbörande militärläkare avgivet intyg om full fälduglighet och, om han ej kan göra detta, oförtövat ingiva sin avskedsansökan.

I avseende å specialvapnen har för mig framträtt såsom angeläget att se till, huruvida icke genom lämpliga anordningar och bestämmelser säkrare garantier må kunna vinnas för att regementsofficersgraden städse kommer att innesluta officerare med nödigt mått av icke blott teknisk utan även taktisk insikt.

Jag övergår nu till att med några ord beröra frågan om titelbefordringar utan erhållande av beställning, s. k. befordringar i armén eller i regementet. Dylika befordringar äro ju av omtvistat värde, och redan på Gustaf III:s tid fattades konseljbeslut att befordringar i armén icke skulle vidare förekomma. Enligt upplysningar, som jag låtit införskaffa genom våra militärtattachéer, förekommer befordran till högre grad utan att därmed följer motsvarande beställning och lön, d. v. s. befordran i armén eller i regementet, icke i Danmark, icke i Norge, i Tyskland i regel icke, utan endast undantagsvis för kortare tid under avvaktan på motsvarande lönebeställning, icke i Frankrike utom tillfälligtvis för officerare på längre mission utomlands, icke i Ryssland. I betraktande härav och då gagnet av dylika titelbefordringar jämväl hos oss måste anses rätt tvivelaktigt, har jag för avsikt att upptaga frågan om titelbefordringarnas eventuella avskaffande eller — för så vitt det i något avseende befundes nödigt att bibehålla dem — deras väsentliga inskränkande inom den svenska armén.

Jag har, herr talman, nu redogjort för några av de principiella spörsmål, som mött mig vid handläggningen av befordringsärenden inom lantförvarsdepartementet, liksom också i viss mån för de riktlinjer, som jag ansett böra följas vid dessa ärendens handläggning och dessa spörsmåls lösning.

Den ärade interpellanten har i motiveringen till sin interpellation framhållit, att befordringsfrågor sedan gammalt i vårt land tilldragit sig allmänt intresse, debatterats man och man emellan och ofta givit anledningar till vidlyftiga meningsutbyten i pressen, samt att särskilt högre militära befordringar nästan regelbundet framkalla offentlig diskussion.

Ingen lärer ifrågasätta, att jag skulle vara en fiende till offentlig diskussion, och jag är, då den rör sig på lantförsvarets område, naturligtvis i min egenskap av chef för lantförvarsdepartementet både pliktig och villig att av denna hämta all nyttig lärdom den kan giva. Men om den går i den riktning, att det skulle tillhöra chefen för detta departement att tillråda

Kungl. Maj:t att på viktiga chefsposter ställa officerare, som för sin befordran till desamma uppställa villkor och sådana villkor som att de efter kortast möjliga tid — ned till två år eller kanske effektivt allenast ett — skola få vända den viktiga posten ryggen, eller att det skulle tillhöra sagde departementschef att, när en rad av överstelöjtnantsbeställningar vid infanteriet äro lediga och arméfördelningscheferna ingivit sina förslag till deras besättande, taga dessa förslag obesedda, eller att det skulle tillhöra honom att, då en officer förklarar sig icke vilja eller icke kunna gå till en honom tillbjuden viktig post, åtminstone förskaffa denne officer den tjänstegrad, som skulle varit med denna post förenad, då, herr talman, har jag för min del ingenting av den diskussionen att lära.

*Ang. prövning
av befor-
dringsrågor
inom armén.
(Forts.)*

Jag skall icke här närmare ingå på denna pressdiskussion och dessa diskussionsämnen. Jag är fullt övertygad om att den ärade interpellanten icke i något avseende varit ledd av dylika synpunkter, då han till mig framställt sin interpellation. Jag är fullt övertygad, att han liksom jag skulle betrakta det såsom allt annat än välbetänkt, därest chefen för lantförvarsdepartementet exempelvis skulle tillrätt Kungl. Maj:t att bland fem samtidigt lediga överstelöjtnantsbeställningar vid infanteriet besätta de fyra med generalstabsofficerare eller f. d. generalstabs-officerare, och att han lika väl som jag inser, vart det skulle bära hän, ifall Kungl. Maj:t toge sig för att uppmuntra officerare, som förklara sig hindrade att mottaga erbjudna chefsposter eller andra beställningar, medelst titelbefordringar, på det att de icke måtte förbigås. Liksom vi i krig fordra, av officeren såväl som av mannen i ledet, att fosterlandets intressen skola gå framför allt annat, så lär det väl i fredens tid utgöra ett berättigat krav, att de, som anses skickade att bekläda och vilja bekläda viktiga poster inom armén, också skola gå dit landets regering kallar dem.

Vad som framför allt bör stå fast, det är att befordringarna inom armén skola ske icke för de befordrades skull utan för landets försvar och tjänsternas upprätthållande. Efter denna grundsats har jag hittills handlat och efter denna grundsats kommer jag allt fortfarande att handla i de befordringsärenden, jag såsom chef för lantförvarsdepartementet skall hava att handlägga.

Friherre Beck-Friis, Johan: Herr vice talman, mina herrar! Jag anhåller att till herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet få framföra min tacksamhet för det synnerligen utförliga svar, herr statsrådet behagat lämna på den av mig framställda interpellationen. Detta svar giver otvetydigt vid handen, vilka synnerligen svåra spörsmål befordringsfrågor

Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.
(Forts.)

äro, om de skola bliva väl lösta för vår armé och vårt land — men också med tillbörlig hänsyn tagen till dem, som de gälla. Att nu omedelbart, sedan jag hört herr statsrådet uppläsa det långa svaret, försöka ingå på något bemötande i de punkter, där kanske våra åsikter något divergera, kan naturligtvis icke falla mig in, men jag vågar i alla fall framställa några synpunkter, som jag anser det skulle vara lyckligt, om herr statsrådet ville framdeles taga i övervägande. Jag gör detta därför, att under de nuvarande tider krigsministern såsom departementschef blir så upptagen av sina administrativa och politiska göromål, att det för honom blir omöjligt att samtidigt kunna mera ingående följa den militära utbildningen och således med tillbörlig sakkännedom kunna pröva de personalfrågor, som bliva honom förelagda. Detta är under alla förhållanden svårt, men svårigheterna ökas helt visst i hög grad, då, såsom nu, vår krigsminister är en civil man.

Jag har därför ofta frågat mig: hur skall man utan att begära några föreskrifter angående omläggning av sättet för befordringsfrågornas behandling kunna få dessa lösta på ett så tillfredsställande sätt som möjligt? Givetvis kommer det att ställa sig annorlunda den dag, då vår armé erhåller en generalsperson, stående över arméfördelningscheferna, på visst sätt lydande direkt under Kungl. Maj:t och som kommer att få bära ansvaret för, bland annat, befordringsfrågorna. Detta spörsmål torde väl komma upp i sammanhang med departementalfrågan, men till dess måste statsrådet ensam bära ansvaret. Då har jag tänkt mig, att det skulle vara lämpligt, om statsrådet bestämde sig för att en eller — därest så behövdes — flera gånger årligen sammankalla arméfördelningscheferna och med dem likställda chefer, d. v. s. dem, som hava att till honom avgiva förslag i befordringsfrågor ävensom generalstabschefen och att statsrådet vid detta tillfälle hade en så noggrant som möjligt utarbetad förteckning över alla de vakanser, vilka kunna väntas uppstå inom arméns officerskår under *minst* ett år framåt. Dessförinnan borde statsrådet hava ålagt dessa chefer att noga överväga, vilka av deras underlydande officerare, de anse böra komma i fråga vid blivande befordringar. Dessa chefer borde också vara beredda att vid tillfället utförligt redogöra för ifrågavarande officerares förtjänster och eventuella brister för befordran till vissa poster. Officerarnas tjänsteförteckningar borde därvidlag genomgås, så att med ett ord dessa personer bleve så noga prövade som det är möjligt. Jag anser emellertid, att därvidlag allra minst eller åtminstone icke för stor vikt bör läggas vid de betyg, som officerarne vid ett eller annat tillfälle hava fått sig tilldelade, ty då skolcheferna växla såsom ju ofta sker, kan man icke tillmäta dessa betyg alltför stor betydelse. Detta tror jag också, att statsrådet redan fått en viss erfarenhet av. Jag anser, att vid dessa av mig nu

föreslagna sammanträden mellan krigsministern och arméfördelningscheferna några »befordringsförslag» icke borde uppsättas, ty sådana vill jag icke förorda annat än under fullt officiellt ansvar, men jag tror, att man från dessa sammanträden skulle kunna erhålla synnerligen värdefulla anteckningar till ledning för de respektive arméfördelningscheferna, då dessa skola avgiva sina förslag, och att dessa anteckningar skulle bliva ett synnerligen gott och värdefullt stöd även för krigsministern, då han i sin tur skall pröva förslagen för att bestämma, vilka officerare han skall införa Kungl. Maj:t förorda till befordran.

Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.

(Forts.)

Herr statsrådet har yttrat något om transporter och har därvid även talat om transporter inom kompaniofficersgraderna såsom dessa nu blivit bestämda genom den år 1911 utfärdade förordningen. Själv tror jag, att dessa transporter äro behövliga, men jag tror också, att de hava sina mycket stora nackdelar. Det är ju givet, att när vid dylika transporter officerarne hava rätt att själva söka, blir följden, att de söka till de regementen, som ligga på goda och stora garnisonsorter, men de komma aldrig att söka till de garnisonsorter, som äro mindre lockande. Däremot är det givet, att transporter i regementsofficersgraderna, äro både nödvändiga och nyttiga, men de kunna också för dem, som det gäller, medföra stora ekonomiska uppoffringar och verkliga svårigheter. Man bör tänka på, att dessa officerare äga ju ofta familj, som de måste sörja för, och det är icke så lätt att kanske tid efter annan få flytta från den ena garnisonsorten till den andra med familjen. I detta hänseende tror jag, att man just kan göra en anmärkning — och en anmärkning, som med *fog* kan framställas just med anledning av senare utnämningar — och det är, att de personer, som statsrådet tänkt föreslå till befordran med transport, ha därom blivit underrättade för sent och nästan omedelbart innan föredragningen av befordringsärendet skulle äga rum. Jag har till och med hört sägas, att officerare fått telegrafisk förfrågan, huruvida de ville mottaga en sådan befordran med transport, och ålagts avgiva sitt svar inom någon eller några timmar. En sådan olägenhet måste, synes mig, statsrådet söka undanröja, och jag tror, att det skulle kunna låta sig göras, om befordringarna verkligen såges i stort och planlades för längre tid framåt genom att, såsom jag vågat här i början yttra, förberedas av statsrådet i samband med arméfördelningscheferna, och om således en verklig plan för dem uppgjordes. Ty om en sådan plan vore uppgjord, skulle statsrådet under hand och utan att för övrigt behöva på något sätt binda sig, kunna meddela den och den officeren: min avsikt är att föreslå eder till befordran, ehuru med den och den transporten. Skulle efter ett sådant underhandsmeddelande det visa sig, att icke befordringen skulle bli av, vore ju detta en olägenhet för den officer, som gått och väntat på

*Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.
(Forts.)*

transport, men den olägenheten vore säkerligen mycket, mycket mindre än när, såsom nu är fallet, den ena gången efter den andra officerare få emottaga befordran med transport nästan alldeles oförberedda på densamma, om de icke rent utav på grund av ekonomiska eller andra skäl måste avböja erbjudandet.

Statsrådet nämnde också något om passagesystemet och yttrade, att statsrådet låtit utreda den frågan. Jag har av dagens tidningar sett, att det betänkande, som dessa sakkunniga utarbetat, just blivit till Kungl. Maj:t överlämnat. Jag har icke sett förslaget, och jag skall icke heller våga yttra mig därom, utan ett grundligare studium, ty passagesystemet är både synnerligen viktigt och svårt att väl avväga. Jag såg dock till min förvåning, att sakkunniges förslag skulle gälla endast Bodens trupper, men jag undrar, om man icke måste tänka sig möjligheten att utsträcka passagesystemet även till flera regementen inom sjätte arméfördelningen. Enligt mitt förmenande bör passagesystemet huvudsakligen omfatta äldre officerare, ty för officerare som uppnått 40 à 45 års ålder, som icke äro födda i Norrland och som komma dit upp för att underkasta sig och deltaga i den mycket ansträngande vinterutbildningen, lärer deras hälsa sättas på ganska hårt prov, om denna vistelse i Norrland och dessa vinterövningar utsträckas att omfatta alltför många år.

Herr statsrådet yttrade sig till sist om titelbefordringar och sade, att dessa äro av omtvistat värde. Jag har icke alls tänkt på den saken, men jag vill minnas, att det finnes fullt tydliga reglementariska föreskrifter om utnämning till högre titlar inom armén. Och vad särskilt de högre graderna angå, tror jag, att det måste finnas någon sådan bestämmelse. Vi skola tänka oss, att om vid generalsbefordran flera överstar kunna sägas vara i förmåga och duglighet alldeles likställda, så är det nämligen mycket sannolikt, att statsrådet föreslår den av dem, som har den äldsta utnämningsdatum. Således kan ancienniteten spela stor roll särskilt vid utnämningar i de högre graderna, och därför måste nog även ett sådant spörsmål behandlas med rätt stor försiktighet.

Statsrådet slutade sitt anförande med att tala om, att Kungl. Maj:ts regering måste fordra, att de, som bli kallade till vissa poster också taga emot dessa poster, ty landets intressen gå före den enskildes. Ja, herr statsråd, i detta fall instämmer jag till fullo med herr statsrådet. Men även med dessa intressen och detta mål för ögonen kan herr statsrådet — därom är jag övertygad — mycket väl taga hänsyn till det berättigade uti att vid befordringar, både när det gäller befordran mellan olika grader men särskilt när det gäller befordran med transport, låta vederbörande officerare få del av dessa herr statsrådets tankar och beslut så tidigt, att de icke behöva på grund av ekonomiska eller andra svårigheter, som ej i hast kunna överskådas, avböja mottagandet av befordran.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Jag är övertygad om, att de allra flesta, som åhörde herr statsrådets och chefens för kungliga lantförsvarsdepartementet förklaring med anledning av friherre Beck-Friis' interpellation, med stort nöje konstaterat de många riktiga grundsatser, som herr statsrådet däri förklarat sig vilja följa. De äro ju också i själva verket ej annat än ett närmare specificerande av den stora grundsats, som uttryckes i regeringsformen, nämligen att befordring skall ske efter skicklighet och förtjänst. Emellertid det avgörande i detta fall liksom i andra dylika är naturligtvis ej, att man uppställer rätta grundsatser, utan det fordras därjämte, att dessa grundsatser även tillämpas, och när det gäller en kår så pliktrogen som officerskåren, en kår av så stor betydelse för vårt land som denna, då är det något ytterligare som fordras, nämligen att denna tillämpning sker på sådant sätt, att man ej ens kan ha någon misstanke, att rättvisa ej iakttagits. Det får ej finnas möjlighet för, att inom denna kår uppstår en tanke, att ej den riktiga grundsatsen verkligens i varje särskilt fall blir tillämpad.

*Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.
(Forts.)*

När jag hörde herr statsrådet, var det särskilt en punkt, vilken jag skulle vilja ingå på och ytterligare något utveckla, ifall det är möjligt. Herr statsrådet sade, att när det gällde att väga olika kandidaters förtjänster, hade han först en dossier som kom in varje år, vari fanns uppgift på vilka som kunde komma i fråga. Och tänkte vi särskilt på det specialfallet, att det vore fråga om regementsofficerare, hade vi arméfördelningschefens uttalande, och brukade herr statsrådet utställa detsamma till hörande av övriga arméfördelningschefer och med dem likställda. Ja, nu vore det ju intressant att få veta följande: ifall alla, som blivit hörda, skulle vara ense angående en viss plats, alla ense om att den av arméfördelningschefen föreslagna borde ha platsen, vad är det då för grunder herr statsrådet anser tillräckliga för att avvika från ett sådant enhälligt förslag? Vidare om vi förutsätta ett sådant fall, att alla ej äro ense, utan arméfördelningschefen föreslår en person, men de som hörts, ifrågasätta någon eller några andra. Då skulle det vara av vikt att höra, om det finnes några objektiva grunder, som man inom lantförsvarsdepartementet fastställt för att träffa valet mellan dessa personer. Jag vill nämna, att man skulle kunna tänka sig, att arméfördelningschefen tillerkändes ett företräde framför övriga, ty, om dessa senare, när det gällde att bedöma respektive personer, ansåges vara lika sakkunniga att bedöma kandidaterna som arméfördelningschefen, så skulle denne, inom vars område platsen är ledig, bättre kunna bedöma vad som krävdes just för den lediga platsen och till följd härav, vilken som vore lämpligast i detta särskilda fall. Han hade ju en alldeles särskild anledning att underkasta de föreslagna ett noggrant bedömande såsom närmast ansvarig för sin fördelnings beredskap. Härmed vill jag emel-

Ang. prövning
av befor-
dringsfrågor
inom armén.

(Forts.)

lertid icke uttala, att man alltid skall följa arméfördelningschefen. Jag vill blott säga, att det skulle vara av intresse att höra vad grund man följer, då man vill draga sig ur en dylik situation.

Men vid befordringar som i andra fall gälla ej blott att iakttaga rättvisa utan även, så vitt jag förstår, att inom rättvisans ram iakttaga en viss billighet, och det är ju en gammal praxis i vårt land, att man söker inom de särskilda kårerna så vitt möjligt, när man har att besluta i befordringsmål, iakttaga ej blott rättens fordran utan även billighetens krav. Vad särskilt detta billighetskrav beträffar, innebär ju det, att man, så vitt ingen därmed förorättas och för så vitt det allmännas krav därigenom ej åsidosättes, skall ta hänsyn till särskilda förhållanden, som kunna gälla den personen, som i varje fall ifrågasatts. Jag instämmer till fullo med herr statsrådet, att det är varje svensk officers skyldighet att, om han vill ha en viss befordran, gå dit landets regering anser, att landets intresse kräver, att han skall gå, men å andra sidan fordrar jag av landets regering, att den ej uppställer krav, som icke äro till någon nytta, sålunda ej ställer större fordringar på den enskilda än som behöva ställas, ty det förefinnes väl ingen anledning att särskilt plåga officerskåren. Får man alla berättigade intressen tillgodosedda, kan man utöva en viss billighet, som tar hänsyn till individuella förhållanden. Jag tänker mig till exempel, att det är alldeles likgiltigt från militär synpunkt, om en person placeras på det ena eller andra stället, men det har en mycket stor ekonomisk betydelse för den ifrågavarande officern, att han ej förflyttas. De kosta betydligt dessa flyttningar, han har kanske stor familj och det kan vara andra omständigheter, som kunna utgöra anledning för honom att önska stanna på den ort, där han förut varit. Nu kan jag ej finna annat än, att billigheten kräver, att man i ett sådant fall ej onödigtvis flyttar honom utan låter honom vara kvar. Det borde vara en glädje för chefen för lantförvarsdepartementet att verkligen kunna visa hänsyn mot en kår, som är så skicklig och pliktrogen som vår svenska officerskår, och jag anser icke, att om man ginge så till väga, vår armés krigsberedskap skulle bli sämre. Jag tror tvärtom, att den skulle bli bättre, och jag är övertygad, att all den berättigade hänsyn, man visar den enskilde, kan man visa honom utan att på något sätt inkräkta på landets intressen. Jag håller före, att en dylik hänsyn skulle vara en ytterligare sporre för honom att både i krig och fred göra sitt allra bästa. På den vägen anser jag sålunda, att herr statsrådet skulle komma till en fullt lycklig realisation av det mål han uppställt, att vår svenska armé skall ernå den bästa och fullaste krigsberedskap.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Ekman, Karl Johan*, under gårdagen avgivna, samma dag bordlagda motion, nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den av herr *Östberg, Johan*, nästlidne dag väckta och då bordlagda motion nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om köttbesiktning och slakthus.

Föredrogs men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande nr 26.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lönestaterna för personalen vid rikets hospital och asyler jämte en i ämnet väckt motion.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet följande vid sammanträdet början avlämnade Kungl. propositioner:

nr 251, med anledning av framställning från magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

nr 252, angående ålderstillägg åt vissa kronojägare i Klorens revir;

nr 260, angående disposition av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter;

nr 261, angående upplåtande av mark från förra regementskvartermästarbostället Hultås nr 1 Norra och Hultås nr 2 Södra i Göteborgs och Bohus län;

nr 262, angående avstående eller upplåtelse i vissa fall av mark från kronoegendomar;

nr 263, angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av ett å fastigheten $\frac{1}{14}$ mantal Horsaskog nr 1 i Kristianstads län vilande odlingslån;

nr 264, angående upplåtande av lägenheter från förra kaptenbostället Skårebo nr 1 i Kalmar län;

nr 265, angående disposition av vissa till Flyinge hingstdepå anslagna fastigheter;

nr 266, angående kapitalinbetalningar till fonden för torvindustriens befrämjande;

nr 267, angående uppförande å ordinarie stat av statens hydrografiska byrå m. m.; samt

nr 268, angående stat för veterinärhögskolan m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under dagen avlämnade kungl. propositionerna:

nr 269, angående anslag till utförande av meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten;

nr 270, angående ny stat för meteorologiska centralanstalten;

nr 271, angående pension åt vissa vid Trollhätte kanalverk anställda vakter m. fl.;

nr 272, angående personligt lönetillägg åt tillförordnade ombudsmannen och fiskalen i medicinalstyrelsen E. O. Åberg; samt

nr 273, angående anslag till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Lund m. m.

Upplästes Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga skrivelse nr 274, med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t funnit frågan om framställningar till Riksdagen i de under punkterna 137, 144, 168, 172 och 207 i statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, upptagna ärendena angående tillfällig löneförbättring för lärarna vid högre lärarinneseminariet, vid de allmänna läroverken och vid rikets folkskoleseminarier samt ny gymnastikbyggnad m. m. för folkskoleseminariet i Strängnäs ävensom vården av blinda dövstumma och blinda sinnesslöa m. m. hava förfallit, i följd varav medel för berörda ändamål ej behöfve beräknas å 1914 års stat.

Berörda nådiga skrivelse förklarades icke föranleda annan åtgärd, än att underrättelse om dess innehåll skulle meddelas statsutskottet.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,13 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Onsdagen den 23 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Friherre *De Geer, Louis*, avgav en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående ersättning till städer och vissa hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Motionen föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande nr 66.

Vid ånyo skedd föredragning av Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 18 och 19 innevarande april bordlagda utlåtande nr 13, i anledning av herr Schlins motion, nr 18, om utfärdande av förbud mot vilda djurs kringförande till förevisning, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt; och skulle jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas medkammaren.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 19 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av en extra föredragande inom sjöförsvarsdepartementet,

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektriska anläggningar för marinens behov i Karlskrona,

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av fonden för krigsfartygs byggande till anskaffande av ångpannor i reserv för torpedbåtar m. m., och

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en förrådsbyggnad i Boden,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Herr statsrådet *Stenström* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 275, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslagsanslaget till sjöbeväringens vapenövningar samt beklädning och ersättning därför,

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av hyres- och arrendemedlen under femte huvudtiteln till bestridande av kostnader för förvärv av mark för Fårösunds kustposition,

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av koldepån å flottans varv i Karlskrona,

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för nationalmuseum av äldre porträtt ur framlidne friherre H. Rehbinders samlingar, samt

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för överläkaren vid Lunds hospital och asyl, medicine doktorn Oskar Teodor Nerander, att komma i åtnjutande av de från och med år 1911 fastställda avlöningsförmåner för överläkare vid Lunds hospital och asyl,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets den 19 och 21 innevarande april bordlagda betänkande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 7, 8 och 12 i förordningen

den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara, biföll kammaren vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 19 och 21 innevarande månad bordlagda betänkande nr 36, i anledning av väckt motion om höjning i vissa avseenden av stämpelavgiften vid köp och byte av fondpapper.

Om höjning i vissa avseenden av stämpelavgiften vid köp och byte av fondpapper.

I en inom Andra kammaren av herr *Christiernson* väckt motion, nr 133, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade hemställts, att Riksdagen måtte besluta, att stadgandena i Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, given Stockholms slott den 6 november 1908, ändrades i så måtto, att stämpelu vid köp och byte av aktier och banklotter skulle, då de överlätna aktiernas eller banklotternas sammanlagda värde icke översteg 200 kronor, utgå med 1 krona, och därutöver 1 krona för varje påbörjat belopp av 200 kronor; samt

att den nu gällande friheten från stämpelpikt, då bägge kontrahenterna voro fondhandlare och avtalet å vardera sidan avslutades icke för egen räkning, utan i kommission, måtte upphävas.

Utskottet hade i föreliggande betänkande på återopade grunder hemställt, att Riksdagen, i anledning av herr *Christiernsons* förevarande motion, II: 133, måtte besluta, att 3 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper skulle i vissa av utskottet angivna delar erhålla ändrad lydelse.

Reservation hade avgivits av herrar *K. G. Karlsson* och *Vennersten*, friherrarne *Trolle* och *Beck-Friis*, herr *Trapp*, friherre *Fleming* och herr *Danström*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att herr *Christiernsons* förevarande motion, II: 133, om höjning i vissa avseenden av stämpelavgiften vid köp och byte av fondpapper, icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Herr *Karlsson*: Efter det utskottet var färdigt med sitt förevarande betänkande, som innefattar förslag till viss ändring i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, och samtidigt med att detta betänkande utdelades i kamrarna, inkom på kamrarnes bord en kungl. proposition nr 201, som innehåller förslag

*Om höjning
i vissa avse-
enden av stäm-
pelavgiften
vid köp och
byte av fond-
papper.*

(Forts.)

till ändrad lydelse av jämväl nämnda förordnings § 3, vari utskottet i sitt betänkande nr 36 föreslår ändringar. Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få hemställa, att kammaren måtte återremittera detta betänkande till utskottet. Samma yrkande kommer också att framställas i Andra kam-
maren.

Jag förmodar, att jag icke behöver tillägga, att det har varit för utskottet fullständigt obekant, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition var att förvänta, ty i så fall hade naturligtvis utskottet från början ställt arbetet så, att dessa båda förslag behandlats samtidigt.

Överläggningen ansågs härmed avslutad, varefter, på gjord proposition, förevarande betänkande visades åter till utskottet.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för andrelärartjänsten vid statens uppfostringsanstalt å Bona m. m., och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående semester för vaktmästaren vid flottans pensionskassa m. m.,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Lagförslag
ang. utläm-
ning av för-
brytare.*

Föredrogs ånyo lagutskottets den 19 och 21 innevarande april bordlagda utlåtande nr 25, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utlämning av förbrytare samt till lag om ändring i 1 kap. strafflagen, *dels ock* en i anledning därav väckt motion.

Genom en den 31 januari 1913 dagtecknad proposition, nr 50, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående utlämning av förbrytare samt till lag om ändring i 1 kap. strafflagen.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, hade utskottet till behandling förehått en med anledning därav av herrar *Sven Persson* i Norrköping och *Rickard Sandler* inom Andra kammaren väckt motion, nr 274, i vilken hemstälts,

att Riksdagen måtte besluta sådana ändringar i föreliggande förslag till lag angående utlämning av förbrytare,

att uttrycket »eller den svenska sjölagen» i 4 § utginge;

att 7 § blott stadgade: »Utlämning må ej ske för politiskt brott»;

att handlingen vari utlämnande begärts även skulle innehålla omständigheterna för brottet;

att prövandet av häktningsbegäran överflyttades från polismyndighet till Konungens befallningshavande;

att tiden mellan häktning och utlämningsframställning fastställdes till högst tre resp. sex veckor;

att bestämmelser i traktater och överenskommelser ej finge strida mot förevarande lags bestämmelser.

*Lagförslag
ang. utläm-
ning av för-
brytare.
(Forts.)*

Utskottet hade i förevarande utlåtande på åberopade skäl hemställt:

1:o) att Riksdagen måtte, med tillkännagivande, att det i förevarande proposition framlagda förslag till lag angående utlämning av förbrytare icke kunnat av Riksdagen i oförändrat skick antagas, i anledning av sagda proposition samt herrar Perssons och Sändlers ifrågavarande motion för sin del antaga förslag till lag angående utlämning av förbrytare, av den lydelse utskottets utlåtande utvisade, samt

2:o) godkänna det genom ifrågavarande proposition framlagda förslag till lag om ändring i 1 kap. strafflagen.

I fråga om sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr af Ekenstam: I avseende på föredragningssättet tillåter jag mig hemställa:

att lagförslagen föredragas var för sig paragrafvis, med ingresser, rubriker och utskottets hemställanden sist;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att, för den händelse lagförslagen eller något av dem kommer att i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets vidare behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas;

samt att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Lagförslag
ang. utläm-
ning av för-
brytare.
(Forts.)

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag angående utlämning av förbrytare.

1—6 §§.

Godkändes.

7 §.

Föreliggande paragraf lydte sålunda:

(i Kungl. Maj:ts förslag)

Utlämning må ej ske för politiskt brott. Dock må, där den gärning, för vilken utlämning begäres, tillika innefattar brott av icke politisk beskaffenhet, utlämning medgivas, för så vitt gärningen med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet prövas övertvägande äga karaktären av ett icke politiskt brott.

*Såsom politiskt brott skall i in-
tet fall anses mord, mordförsök
eller dråp å främmande stats-
överhuvud eller någon till en
främmande suveräns familj hö-
rande person.*

Vid denna paragraf hade reservation avgivits av, bland andra, herrar af Ekenstam och Trana, greve Lagerbjelke samt herrar von Baumgarten och Pettersson i Bjälbo, vilka ansett, att Kungl. Maj:ts förslag i denna del bort oförändrat bifallas.

Herr af Ekenstam: Jag tager för alldeles avgjort, att då jag nu går att yrka bifall till den reservation, som utav en del av lagutskottets ledamöter blivit framställd vid denna paragraf, jag icke skall behöva alldeles sakna förståelse i kammaren.

Reservanterna ha avsett, såsom herrarne själva finna, att i paragrafens avfattning skall bibehållas det andra momentet, som efter utskottets åsikt icke bör stå där. Vad som efter min uppfattning åtminstone gjort, att lagutskottets majoritet har ansett sig kunna komma så långt som att tillstyrka ett borttagande av detta moment, är, att efter denna majoritetens åsikt skulle de brott, som särskilt påpekats uti andra momentet,

(i utskottets förslag)

Utlämning må ej ske för politiskt brott. Dock må, där den gärning, för vilken utlämning begäres, tillika innefattar brott av icke politisk beskaffenhet, utlämning medgivas, för så vitt gärningen med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet prövas övertvägande äga karaktären av ett icke politiskt brott.

ändock i allmänhet icke komma under de politiska brotternas antal. Det har därför ansetts av utskottets majoritet, att ett sådant påpekande av saken skulle vara både onödigt och obehöfligt. Reservanternas återigen ha efter de upplysningar, som äro lämnade uti propositionen, funnit, att en klausul av angivet innehåll har hävd för sig. Den har hävd, säger föredragande statsrådet, icke blott inom vår, utan inom de flesta europeiska staters utlämningsrätt, och därför synes det vara mindre lämpligt att frånga vad sålunda är internationell praxis.

Vad själva saken beträffar, är den teoretiska frågan, huruvida vad som uti detta andra moment upptages, kommer att hänföras till ett politiskt brott eller icke, minst sagt osäkert, vilket herrarna kunna se av den redogörelse, som i den kungl. propositionen influtit, och för att häva denna osäkerhet är det, som denna den s. k. belgiska attentatklausulen influtit i åtskilliga lagstiftningar. Under sådana förhållanden har det också synts reservanternas, minst sagt, oklokt att ta bort denna klausul. Det är ju dock så, att när vi lagstifta i ett ämne, sådant som det förevarande, vi hava icke endast att taga hänsyn till vad vi själva önska och vilja inom eget land, utan vi måste naturligtvis i ett sådant fall oupphörligt tänka på, huru det kommer att ta sig ut mot främmande makter, till vilka vi komma att stå i förhållande, och att därest en sådan klausul, som den förevarande blir borttagen — och det lär på ett eller annat håll ivrigt åtras — så blir det utan tvivel vida svårare att komma till en lämplig uppgörelse med en sådan makt. Då Kungl. Maj:t ansett, att denna klausul bör finnas här i 7 §, skulle det väl ändå ta sig ganska egendomligt ut för utlandet, om det lojala svenska folket skulle anse, att den utan vidare kunde bortstrykas. Och inom vårt eget land finnes ju en hel del människor, som icke ha tillfälle att komma i närmare kontakt med alla dessa teoretiska spekulationer, som i avseende på den kvarvarande §:ns tydande framkommit, och för dem skulle detta sätt att lösa saken helt enkelt te sig såsom ett prisgivande av vederbörande personer, vilka här uti § 7, mom. 2 äro omtalade.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till den vid paragrafen fogade reservationen.

Herr Söderbergh: Inom alla länders utlämningsrätt gäller såsom allmän regel, att utlämning icke får äga rum för politiska brott. Vad menas då med ett politiskt brott? I fråga om politiska brott skiljer man mellan absolut-politiska brott och relativt-politiska brott. Med absolut-politiska brott förstår man sådana, som äro underkastade straff, endast på den grund att de riktas emot staten, mot dess integritet, mot dess författning eller mot statsmaktens representanter. Med de

Lagförslag
ang. utläm-
ning av för-
brytare.
(Forts.)

relativt-politiska brotten menas sådana gärningar, som, frånsatt det politiska moment, som ligger i dem, äro straffbara även såsom vanliga brott. Dit höra mord och stöld, etc. Rörande de absolut-politiska brotten råder ingen meningsskiljaktighet. De hänföras till de icke utlämningsbara. Men i fråga om de relativ-politiska brotten skilja sig åsikterna ganska väsentligt. Det finnes emellertid ingen anledning att nu närmare giva sig in på dessa spörsmål.

Föreliggande lagförslag ställer sig i 7 § första stycket på den schweiziska utlämningslagens ståndpunkt. I den lagen lyder regeln rörande de politiska brotten sålunda: »Utlämning beviljas icke för politiskt brott. Utlämning skall dock medgivas, även om gärningsmannen åberopar politiskt motiv eller syfte, när den handling, för vilken utlämningen begärdes, i övertvägande mån har karaktären av en allmän förbrytelse. Förbundsdomstolen skall i det särskilda fallet efter silt fria bedömande bestämma brottets karaktär på grundval av de övriga omständigheterna.» Här ifrågavarande stadgande har alldeles samma innehåll. Det förutsattes, att utlämning får ske för varje sådant relativt-politiskt brott, som med avseende på de förefintliga omständigheterna anses i övertvägande grad ha karaktären av ett icke-politiskt brott. Avgörandet av frågan härom är lagt i högsta domstolens hand. Det är högsta domstolen, som skall avgöra, huruvida den ifrågakomna gärningen kan anses vara av övertvägande politisk beskaffenhet eller icke; i förra fallet vägras utlämning, och i senare fallet medgives den. Det är visserligen en mycket svår och grannlaga uppgift att avgöra en sådan fråga, men åt vår högsta domstol torde man med obegränsad tillit kunna anförtro denna uppgift. Det är de objektiva omständigheterna vid brottets förövande, som här måste tillerkännas en avgörande betydelse. Mord av politisk hämnd såsom motiv skall icke medföra frihet för dess förövar att utlämnas; ej heller mord eller andra brott, som eljest begås, utan att de stå i sammanhang med ett verkligt försök att omstörta en bestående politisk ordning.

Nu har majoriteten i lagutskottet ansett, att det med dessa bestämmelser kan vara tillfyllest och, för övrigt, att det är principiellt oriktigt att uppta ett sådant stadgande, som återfinnes i 7 § andra stycket, den s. k. attentatsklausulen, vilken stadgar, att »såsom politiskt brott skall i intet fall anses mord, mordförsök eller dråp å främmande statsöverhuvud eller någon till en främmande suveräns familj hörande person.» Denna klausul är hämtad från den belgiska utlämningslagen. Utskottet förmenar, att man även i detta stycke bör följa den schweiziska lagstiftningen, som icke upptar den belgiska attentatsklausulen. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har själv i sitt yttrande till statsrådsprotokollet

uttalat sin tveksamhet, huruvida klausulen borde upptagas eller icke. Herr statsrådet finner detta nödvändigt endast för såvitt man omfattar den teorien, att varje attentat mot en suverän eller statschef måste hänföras till politiskt brott; i så fall skulle nämligen varje föröfvare av ett dylikt brott komma att åtnjuta oinskränkt asylrätt och suveränernas och statschefernas liv skulle bli mindre skyddade än enskilda personers. Men märk väl, en sådan teori har ju ej vunnit avseende här. Enligt den i det framlagda lagförslaget följda schweiziska regeln, behöver man visst icke, som jag förut sökt angiva, alltid uppfatta sådana brott såsom politiska. Det beror ju alldeles på de omständigheter, under vilka de förövats. Sålunda skulle man ej kunna bedöma det nyligen föröfvade mordet på grekiske konungen som ett politiskt brott och väl ej heller det senaste attentatet mot konungen av Spanien, åtminstone efter de upplysningar som hittills framkommit.

*Lagförslag
ang. utlämning av för-
brytare.
(Forts.)*

Nu säger den föregående ärade talaren, att stadgandet har hävd inom de flesta staters lagstiftning. Ja, det är visserligen sant. Men det är åtskilliga moderna lagar, utom den i Schweiz gällande, som ej ha en sådan klausul. Den förekommer ej i Englands och Nordamerikas Förenta Staters och ej heller i Nederländernas utlämningslagar. Den ärade talaren framhöll, att det skulle ligga något illojalt i att utesluta denna klausul. Men jag kan ej förstå meningen därmed; jag kan ej se någon som helst fara eller olägenhet i att konsekvent följa den väg, man enligt det goda schweiziska föredömet slagit in på.

En noggrann prövning skall i varje särskilt fall äga rum. Det är vårt lands högsta dömande myndighet, som skall fälla det avgörande ordet. Håri förmodar jag ligger en fullt betryggande garanti för att ej utlämning skall *obehörigen* medgivas, när sådan *ej* hör ske, men ock för att utlämning skall medgivas, när den enligt doktrin och praxis *bör* äga rum.

Herr talman, med stöd av vad jag sålunda anført, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr af Ekenstam: Herr talman, mina herrar! Utan att i någon mån vilja ingå i något detaljerat bemötande av vad den siste ärade talaren nu anført, vill jag endast fästa mig vid vad han mycket riktigt påpekade i sitt anförande, att det här gäller en synnerligen grannliga uppgift. Lösningen av den uppgiften anser han med full trygghet kunna läggas i rikets högsta domstols hand. Det är naturligtvis något, som jag ej vill bestrida, men jag påstår, att om det är en mycket grannliga uppgift, den också är synnerligen svår och innesluter naturligen möjlighet till olika tolkningar. Det är dock för en liten stat, där man kan frukta inflytande eller återverkande förhållanden från större och mäktigare grannstater, bra myc-

Lagförslag
ang. utläm-
ning av för-
brytare.
(Forts.)

ket tryggare att ha sådana förhållanden klart i lagen preciserade, så att de lösa sig av sig själva, och man ej behöver ta hänsyn till vad här talats om; det i mer eller mindre *övervägande* grad politiska syftet.

Herr Trygger: Herr talman! Jag förstår visserligen de rent teoretiska betänkligheter, som kunnat föranleda utskottet till dess förslag. Men dessa äro dock synnerligen obetydliga mot de skäl, som i den kungl. propositionen anförts till förmån för en bestämmelse som den förevarande. Det skulle utan tvivel förefalla bra egendomligt, om denna kammare skulle förkasta ett kungligt förslag, där det står stadgat, att såsom politiskt brott skall i intel fall anses mord, mordförsök eller dråp å främmande statsöverhuvud eller någon till en främmande suveräns familj hörande person. Man skulle omöjligt kunna tänka sig, att vi vore så teoretiserande, att vi för någon tänkt möjlighet skulle vilja utesluta en regel så lämplig och praktisk, som den Kungl. Maj:t här föreslår.

Jag ber att till alla delar få instämma i reservanternas förslag och yrka bifall till den kungliga propositionen i denna del.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på nu föredragna paragraf vore yrkat, dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock att motsvarande paragraf i Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande enligt Kungl. Maj:ts förslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 7 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående utlämning av förbrytare, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes lagutskottets i utlåtandet nr 25 framställda förslag i denna del.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 38.

*Lagförslag
ang. utläm-
ning av för-
brytare.
(Forts.)*

Övriga delar av utskottets förslag.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Förslaget till lag om ändring i 1 kap. strafflagen.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens förut fattade beslut.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 15—23 och 30 §§ i 8 kap. strafflagen, lag, innefattande vissa bestämmelser till skydd för hemligheter av betydelse för rikets försvar, lag, innefattande ändring i 8 kap. 2 § 6 mom. rättegångsbalken, samt lag angående ändrad lydelse av förordningen om offentlighet vid underdomstolarna den 22 april 1881.

*Lagförslag
om skydd för
hemligheter av
betydelse för
rikets försvar
m. m.*

Med föranledning av vad Kungl. Maj:t, under åberopande av i statsrådet och lagrådet i ämnet förda protokoll, genom en den 28 mars 1913 dagtecknad proposition, nr 161, föreslagit, hade utskottet till vars förberedande behandling ifrågavarande proposition hänvisats, i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition antaga ifrågavarande förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse av 15—23 och 30 §§ i 8 kap. strafflagen,

Lagförslag
om skydd för
hemligheter av
betydelse för
rikets försvar
in. m.
(Forts.)

2:o) lag, innefattande vissa bestämmelser till skydd för hemligheter av betydelse för rikets försvar;
3:o) lag, innefattande ändring i 8 kap. 2 § 6 mom. rättegångsbalken; samt
4:o) lag angående ändrad lydelse av förordningen om offentlighet vid underdomstolarna den 22 april 1881.

Herr Thyrén: Jag ber om ursäkt att jag, ehuru utskottet är alldeles enhälligt och saken är klar, likväl upptar kammarens tid ett par minuter med en reflexion, som i själva verket mer hänför sig till framtiden än det närvarande. Jag delar fullständigt regeringens uppfattning om det sätt, varpå denna fråga bör behandlas i stora drag. Jag anser även den avstämning av de nuvarande straffen i åttonde kapitlet, som regeringen gjort, riktig, och jag betraktar det som en avgjord förbältring, att regeringen har utvidgat straffbarheten för nuvarande brott på vissa ställen i åttonde kap. Det är blott en enda punkt, uti vilken jag skulle ha önskat, att regeringen hade intagit en något strängare hållning, och det är § 21. Då nämligen försök till brott, som i § 20 säges, straffas enligt § 21 endast då avsikten att uppenbara hemligheten för främmande makt är bevisad, följer därav, att den som exempelvis är överbevisad om att ha försökt genom mutor vinna tillgång till militära hemligheter, t. ex. papper, kan endast för det fall åtkommas med straff, att man kan bevisa, att det skett i avsikt att uppenbara denna hemlighet för främmande makt, och effektiviteten av bestämmelsen kommer sålunda i hög grad an på, huru man ställer sig till fordran på bevisning. Jag skulle för min del föredragit — jag har sagt detta med hänsyn till framtiden, och jag länkar ej nu göra något yrkande — jag skulle föredragit att få § 21 på det sätt, att man straffade försök *utom* i det fall, att av omständigheterna framgått, att det ej skett i avsikt att uppenbara hemligheten för en främmande makt; eller såsom den tekniska frasen lyder, jag skulle velat kasta om bevispresumtionen. Detta hade visserligen krävt ändring även i § 20, men en sådan hade varit tekniskt lätt att företaga. Nu har regeringen emellertid ej gjort så. Det kan föreligga åtskilliga skäl, som bestämt regeringen. Det kanske mest avgörande, för vilket jag böjer mig, har varit det, att regeringen ej velat fördröja lagen genom att ånyo remittera förslaget till lagrådet, vilket hade varit nödvändigt, om ändringen skulle gjorts. Dessutom medger jag, att regeringen troligen bättre än jag vet vad den tror sig kunna få igenom i Andra kammaren. Ävenså vinner man ju någon kompensation genom den speciellag, som följer härefter, och slutligen tror jag, att, därest det i praktiken skulle visa sig behöfligt, att en dylik skärpning göres, den blir jämförelsevis lätt att i framtiden få ige-

nom. Under sådana förhållanden har jag velat säga detta blott för att ha rörelsefrihet i framtiden, därest frågan skulle komma tillbaka.

Jag har, herr talman, för min del ej något annat yrkande, än att utskottets hemställan måtte bifallas.

*Lagförslag
om skydd för
hemligheter av
betydelse för
rikets försvar
m. m.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 68, i anledning av kamrarnas återremiss av statsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg för vissa departementsskrivare hos arméförvaltningen,

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt fältläkaren E. I. Boman,

nr 70, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående ändring beträffande brottmålsdomarens i Norrbottens län avlöning,

nr 71, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens sjunde huvudtitel, och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Lund jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av överrubriken till rubrikerna nr 1190 och 1191 i gällande tulltaxa; samt

jordbruksutskottets memorial och utlåtande:

nr 78, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om anslag till bevaringspremier för ston av ädelt slag, och

nr 86, i anledning av väckt motion om utförande av djupborrningar i Skåne och södra delen av Halland.

Vid föredragning av den under dagen bordlagda kungl. propositionen nr 275, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 28 oktober 1910

om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering, blev denna proposition på begäran bordlagd.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 12 på dagen.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 10.³⁰ f. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelse, nr 57, till Konungen, angående åtgärder till förekommande av oordningar å de svenska järnvägarna, som föranledas särskilt av berusade personer.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nytt avlöningsreglemente för tjänstemän vid postverket samt fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1914 samt i ämnet väckta motioner,

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg för byråingenjören hos patent- och registreringsverket G. A. Brodin,

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt aktuarien i kommerskollegium K. E. Norman,

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt vaktmästaren i kommerskollegium E. A. Wretman, och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag till bestridande av kostnader för den trettonde internationella sjöfartskongressens hållande i Stockholm år 1915;

bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 54 § förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering samt i ämnet väckta motioner; ävensom

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 77, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Flathult nr 2 i Kalmar län,

nr 79, med förslag till sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om inrättandet av en täckdikningslånefond,

nr 80, i anledning av väckt motion att författningarna angående skatteköp och skatteomföring av kronojord skola tillse vidare upphöra att gälla,

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 15 i den uti lagen den 10 juni 1912 angående flottning av skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio intagna stadga,

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av häradsallmänningen Västra Stöpen i Skaraborgs län,

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lektorn vid lantbruksinstitutet vid Ultuna P. E. Ullbergs lönetursrätt,

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande såsom nationalpark av visst område i Arjeplogs socken av Norrbottens län,

nr 85, i anledning av väckta motioner om statsunderstöd åt skogsvårdsföreningen för Malmöhus län, och

nr 87, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande fördelning av odlinglån.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda nådiga proposition nr 275, med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial och utlåtanden 68—70.

Föredrogs och företogs punktvis till avgörande statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial nr 71 i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens sjunde huvudtitel.

Punkterna 1 och 2.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtande nr 77, bevillningsutskottets betänkande nr 37 ävensom lagutskottets utlåtande nr 27.

Vid föredragning av jordbruksutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 78, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om anslag till bevaringspremier för ston av ädelt slag, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande nr 86.

Avgåvos och bordlades följande motioner:

nr 142, av herr *Ekman, Karl Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade anslag till folkskoleseminarierna m. m., och

nr 143, av herr *Bäckström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 185, angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 10,43 f. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.